

rokgre

KLEISTOVO PISMO

*Gledališka drama po romanu Alberta Moravie
Melanholija ali 1934.*

OSEBE:

LUCIO

BEATE / TRUDE

PAULA

SONJA

MÜLLER

GOSPOD SHAPIRO

GOSPOD GALAMINI

STREŽAJ

I. D E J A N J E

1. PRIZOR

LUCIO, BEATE, MÜLLER, STREŽAJ, SONJA

(Večer. Kavarna v pristanišču. Lucio sedi pri mizi, pri sosednji mizi sedita Beate in njen mož Müller. Beate in Lucio se spogledujeta. Mož pristopi k Luciju.)

MÜLLER: Saj razumete nemško?

LUCIO: Seveda razumem. V Münchnu sem diplomiral z nalogo o Kleistu.

MÜLLER: Zelo dobro. Če torej razumete nemško, vedite, da greva v Anacapri, v penzion Damecuta.

LUCIO: Ravnokar sem se spraševal, kam naj grem, ker nisem nikjer rezerviral sobe. Penzion Damecuta. Odlično! Dovolite, da se vam predstavim: Lucio...

MÜLLER: Ne, nikaar se ne predstavljajte, odveč je. Nisem vam dal najinega naslova zato, ker bi vas želel ponovno videti, ampak zato, da bi naredil konec vašemu nesramnemu spogledovanju z mojo ženo. Pa ne samo to, prosim vas, da se naju odslej izogibate. Ste razumeli?

(S kovčki odhitijo vsak v svojo smer. Lucijev kovček nese strežaj, ki se zaleti v žensko – ne mlado, ne lepo.)

STREŽAJ: Pazi, no!

SONJA: Kaj jaz naj pazim? Tepec, ti si se zaletel!

STREŽAJ: Umakni se, coprnica stara!

(Prerivata se. Udari ga s torbo.)

SONJA: Kurbin sin!

STREŽAJ: Ne jezi se, škodi lepoti.

SONJA: Posranec stari!

(Pokaže mu jezik. Nato opazi, da jo Lucio gleda.)

Kdo pa si ti?

LUCIO: Ime mi je Lucio.

SONJA: Tako torej, Lucio, videla sem, da si se nasmehnil, ti mali ničvredni gizdalin. Na, še tebi!

(Pokaže jezik in odide.)

LUCIO: Kdo je ta ženska?

STREŽAJ: Rusinja je, tajnica g. Shapira.

LUCIO: In kdo je g. Shapiro?

STREŽAJ: G. Shapiro je Anglež, ki je v Anacapriu ustanovil slikarski muzej. Sonja je tudi ravnateljica tega muzeja. Živi v Shapirovi hiši, v zasebnih prostorih muzeja.

LUCIO: G. Shapiro živi stalno v Anacapriu?

STREŽAJ: Ne, samo pozimi. Druge letne čase preživi v Londonu ali na rivieri. Veste (se pomenljivo nasmehne), čeprav je Rusinja, jo lahko imate v vseh pogledih za domačinko. V vasi jo vsi poznajo. Marsikateri moški celo bolje od drugih. V vasi ji pravijo opica, toda vselej najde koga, ki mu je všeč.

(Nadaljujeta pot.)

2. PRIZOR

LUCIO, GALAMINI

(Portirjev pult)

LUCIO: Dober dan, želel bi sobo.

GALAMINI: Imate rezervirano?

LUCIO: Bojim se, da ne.

GALAMINI: (Vzdihne.) Žal mi je, nimamo več prostih sob.

LUCIO: Oh, ne! Zame je to prava nesreča! Veste, sem namreč pisatelj. Pišem roman. Zelo sem računal na tale penzion. Zdel se mi je zelo primeren kraj, kjer bi lahko preživel mesec dni in pisal knjigo.

GALAMINI: Če boste ostali ves mesec, vam lahko začasno dam sobo z dvema posteljama. Brž ko bo prosta kakšna enoposteljna, vas preselim vanjo.

LUCIO: Ne vem, kako naj se vam zahvalim, gospod ...?

GALAMINI: Galamini.

LUCIO: Ne vem, kako naj se vam zahvalim, g. Galamini. Ne veste oziroma prav gotovo veste, kako pomemben je za pisatelja kraj, kjer dela. To je odločilnega pomena! Okno z razgledom, posebna svetloba, tišina, in že je roman na dobri ali na slabi poti!

GALAMINI: Dam vam torej sobo št. 12 z dvema posteljama in oknoma, ki gledata na vrt in na morje.

LUCIO: Hvala, hvala, hvala. Rešili ste mi življenje, g. Galamini.

GALAMINI: Tukaj je ključ. Carmelo, pospremi gospoda v sobošt. 12. Samo še trenutek, dajte mi osebno izkaznico.

LUCIO: Mimogrede, ali mogoče veste, če sta malo prej prispela zakonca (pomisli)... Müller. Mož in žena, iz Nemčije? Ona je zelo mlada, rdečih las, on debel, velik, okoren?

GALAMINI: (preleti seznam) Da, prispela sta pred približno pol ure. Sta na št.8.

LUCIO: Pa se res pišeta Müller?

GALAMINI: Tule piše Müller, drugega ne vem.

3. PRIZOR

LUCIO, BEATE, MÜLLER

(Kavarna penziona Damecuta. Beate in Lucio se gledata. Lucio ima knjigo, v katero nekaj napiše).

MÜLLER: Nočeš nič sladkega? Navadno ti je tako všeč. (obrne se k Luciju). Oprostite, mi lahko poveste, ali se Nietzsche piše z "e" ali z "ie" na koncu?

LUCIO: Pišem ga z "e" na koncu, seveda.

MÜLLER: Zdi se mi, da bi radi knjigo posodili ali celo podarili moji ženi, mar ne?

LUCIO: Pravzaprav sem jo sam bral, toda če knjiga zanima vašo ženo, ji jo z veseljem dam.

MÜLLER: Kar meni jo dajte. Tako. Žena se vam zahvaljuje. Saj se zahvaljuješ gospodu?

(Beate komaj opazno skomigne z rameni in začne listati po knjigi. Ustavi se tam, kjer je Lucio nekaj napisal. Mož ji vzame knjigo.)

MÜLLER: Zanimivo. (bere) "Čimprej mi sporoči, kdaj in kje se lahko srečava." Kakor se mi zdi, bi radi spoznali mojo ženo?

LUCIO: (zmedeno) Pravzaprav...

MÜLLER: Pomirite se, tako je. Torej vam jo predstavim. Ime ji je Beate, ima devetnajst let, po poklicu je gledališka igralka. Še kaj? Seveda, pozabil sem, da je za vas Italijane pri ženski najpomembnejši njen videz. No, četudi so Italijanke večinoma zelo prijetne, nima Beate po mojem česa zavidati vašim rojakinjam.

Vstani, Beate! Res da sem tvoj zakoniti mož, vendar sem se pripravljen umakniti temu italijanskemu oboževalcu. Toda vedeti mora, kaj ga čaka. Preden odidem, te bom kako naj

rečem, malo opisal. Oglejte si jo torej in mi povejte, ali ni v vsakem pogledu poželenja vredna ženska. Mogoče je malce premlada, saj je še mladoletna. Ampak to je lahko samo vrlina. Vse kaže, da bo postala čudovita ženska. Svetujem vam, da usmerite pozornost na barvo las in oči, čudovito nasprotje, ali, če vam je ljubše, čudovita skladnost. Nos je zelo majhen, a nozdrvi so lepo odprte, usta so velika in mesnata, muhasto začrtana, z razmaknjenimi, zelo belimi zobmi. Vse to je prijetno za oko. Ne bom govoril o telesu, ki je mogoče za vas najpomembnejše. Rad bi poudaril širino ramen, ki so popolnoma germanska. Kaj šele vitki pas! Objamete ga lahko z dlanmi. Skratka, zgleden primerek nemške rase, ki ga vi kot poznavalec zagotovo lahko pravilno ocenite. Nasvidenje!

Ah, ja, pogledjte, tudi ona ima knjigo. (pomoli knjigo Luciju) Mogoče vam jo posodi? (spusti jo na mizo in gre)

LUCIO: Kaj pomeni knjiga Kleistovih pisem? Smem prisesti? (Prisede.) Moram se pogovoriti s teboj. Saj te lahko tikam, mar ne ...

(Beate molče prikima.)

LUCIO: Dogovoriva se za zmenek. Sem v sobi številka 12. Smo v istem nadstropju. Nocoj bom pustil priprta vrata, čakal te bom vse do jutra. Te je strah? Saj je čisto preprosto, delaj se, da greš v kopalnico, ki je na koncu hodnika, in pridi k meni. Na vsak način se moram pogovoriti s teboj. Zakaj ne odgovoriš?

BEATE: Saj vendar jutri odpotujem v Nemčijo.

LUCIO: Ne!

BEATE: Z možem greva v Neapelj, kjer se bova srečala z mojo sestro Trude in materjo. Z njima bova en dan, potem pa bova odpotovala v Nemčijo. Sestra in mati pa bosta namesto naju prišli sem.

LUCIO: In ti se ne vrneš več?

BEATE: Mislim, da letos ne več. Toda sestri bom povedala zate, tako da te bo poiskala, ko pride. Dvojčici sva in zelo mi je podobna.

LUCIO: Toda, ne moreš, ne smeš odpotovati prav zdaj!

BEATE: Žal. Prosim, skušaj se dobiti z mojo sestro.

LUCIO: Briga me tvoja sestra, ljubim tebe.

BEATE: Skušaj razumeti, to ni mogoče ...

LUCIO: Kaj ni mogoče?

BEATE: Ljubezen.

LUCIO: Dala si mi vedeti, da sem ti všeč. V resnici pa si me uporabila zato, da bi bil tvoj mož ljubosumen.

BEATE: Ne govori tako. Groza me je moža... ker ima roke umazane s krvjo.

LUCIO: Toda če je tako, moraš, si razumela, moraš priti nocoj v mojo sobo. Potem boš odpotovala, prav, toda zmenila se bova vsaj za prihodnost.

BEATE: Če pridem k tebi, ali boš zmožel narediti nekaj skupaj z menoj?

LUCIO: Zate bi naredil vse.

BEATE: Si prepričan?

LUCIO: Povsem prepričan.

BEATE: Toda, saj ne veš, o čem govorim!

LUCIO: Povedala mi boš nocoj, ko boš prišla k meni.

BEATE: In vendar bi moral vedeti – ves čas sem ti dopovedovala z očmi... in tale knjiga...

LUCIO: Zbirka pisem Heinricha von Kleista. Ravno kar prevajam njegovo povest Michael Kohlhaas. Zelo dobro poznam ta pisma, vendar...

BEATE: Poslušaj.. (Bere.)

"Ernestu Freidrichu Peguilhenu

(Stimming pri Potsdamu, 21. novembra, 1811)

Moj najdražji prijatelj,

prijateljstvu, ki ste mi ga vselej tako zvesto dokazovali, je namenjena nenavadna preizkušnja, ker sva midva, znani Kleist in jaz, tukaj v Stimmingu, na Potsdamski cesti, v stanju, ki spravlja v zadrego, saj leživa ubita s strelnim orožjem in se zdaj zanašava na dobroto naklonjenega prijatelja, da bo izročil najini krhki trupli v zanesljivo varstvo zemlji..."

LUCIO: To je napisala Henriette Vogel. Ona in Kleist sta se ubila ob jezeru Warmsee. Ljubimca, ki sta se sporazumela, da se njuni življenji ne moreta drugače končati, potem ko sta občutila, da samo smrt lahko poskrbi za pečat popolnosti v ljubezni. In kaj naj to pomeni?

BEATE: Vsaka slast je most v večnost. Katera večnost je bolj zanesljiva in bolj neomejena kot smrt?

LUCIO: Nietzsche!

Kleist se je ubil skupaj s Henrietto Vogel, vendar iz razlogov, ki so bili povsem drugačni od njenih. Kleist je to storil iz popolnega obupa, ki je zajemal vse vidike njegovega življenja, medtem ko se je Henrietta, ki je imela raka na maternici, po mojem zaradi ljubezni zlahka izenačila z ljubimcem in se nazadnje sprijaznila s samomorom v dvoje.

BEATE: Po tvojem. A vendar je to naredila iz ljubezni. (vstane)

MÜLLER: (klic iz daljave) Beate!

BEATE: Moram iti.

LUCIO: Torej boš nocoj prišla?

MÜLLER. Beate!

BEATE: Srečaj se z Trude... (Odide.)

4. PRIZOR

LUCIO, BEATE, SONJA, STREŽAJ

(Beate odide. Lucio opazi strežaja in Sonjo, ki si nekaj šepetata. Strežaj, ki sedi, si prižge cigareto. Sonja se skloni in mu poljublja roko. Z drugo roko oni še dalje kadi. Globoko potegne. Sonja med poljubljanjem seže v torbo, izvleče belo preganjen bankovec in mu ga hoče dati. Lucio zakašlja in natakara umakne roko. Sonja iztegne svojo roko na mizo. V zaprti dlani je še vedno videti bankovec. Trenutek tišine. Strežaj se dela, da Sonje ne vidi. Zasliši se ropot in strežaj izrabi Lucijevo nepozornost ter bliskovito zgrabi denar. Spusti ga v žep, stisne Sonji roko in odide. Tudi Sonja namerava oditi.)

LUCIO: Sonja! Sonja!

(Sonja se obrne.)

Se me spomnite? Jaz sem bil zraven, ko se je včeraj strežaj zaletel v vas. Ime mi je Lucio.

SONJA: Spominjam se te, ja... Kaj hočeš od mene?

LUCIO: Povedali so mi, da ste vi...

SONJA: Tikaj me.

LUCIO: Da si upravnica Shapirovega muzeja. Rad bi, da mi ga pokažeš.

SONJA: Muzej je zaprt. Odprli ga bomo šele septembra.

LUCIO: Mi ga ne bi mogla vseeno pokazati? Veš, zanimam se za slikarstvo.

SONJA: Prav, naj bo muzej izgovor. Ampak kaj v resnici hočeš od mene?

LUCIO: Razen tega, da bi rad videl muzej, ničesar.

SONJA: Zanimaš se za slikarstvo, kaj?

LUCIO: Zelo.

SONJA: Malopridnež si, ki ne zna lagati. Boš že sam vedel, kaj hočeš od mene. Vsekakor pa me lahko pospremiš do muzeja, če ti seveda ni odveč biti s staro žensko. Muzej pa si lahko ogledaš tudi sam, če ga res želiš videti.

(Odideta.)

5. PRIZOR

LUCIO, SONJA

(Muzej. Lucio si ogleduje slike)

LUCIO: Ali si res Rusinja?

SONJA: (Se nasmeje). Prava Rusinja. Rojena v guberniji Saratov in še kot deklica preseljena v Petrograd, pardon, Leningrad.

LUCIO: Ali si bila izgnana?

SONJA: Ja , rekla bi, da sem res.

LUCIO: Plemkinja?

SONJA: Se razume!

LUCIO: Torej si bela Rusinja?

SONJA: Figo sem bela. Če se imajo boljševiki za rdeče, recimo, da sem jaz še bolj rdeča Rusinja. Zelo rdeča.

LUCIO: Zelo ruska in zelo rusa Rusinja.

SONJA: Da, tako je. Bila sem v tako imenovani revolucionarni socialistični stranki in hotela sem početi to, čemu navadni pravijo revolucija. Toda kaj ti sploh veš o vsem tem? Si lep mlad fant. Kaj imaš ti z vsem tem?

LUCIO: Nisem samo lep mlad fant. V Nemčiji sem diplomiral s tezo o Kleistu. Ravnokar prevajam neko njegovo povest. V literarnih revijah sodelujem s članki o nemški književnosti.

SONJA: Ko sem bila mlada, sem prebrala nekaj nemških romanov Goetheja, Schillerja itd. Ničesar nisem razumela in sem odnehala. Prebrala sem tudi nekaj ruskih romanov, na primer Tolstoja; zdaj pa ne izbiram več in berem vse, kar mi pride pod roke, samo da mine čas.

LUCIO: Toda, če si bila revolucionarka, si vendarle brala politične knjige?

SONJA: Te sem brala. Da. Ilegalni strankin tisk, brošure, letake. Vendar pa me ne sprašuj po avtorjih. Minilo je že preveč časa.

LUCIO: (Zasuče ji zapestje, da bi videl naslov knjiga, ki jo nosi.) "Angleška guvernanta." Je roman lep?

SONJA: Ni slab.

LUCIO: Kot kakšen sentimentalni roman za gospodične.

SONJA: Mar jaz nisem gospodična? To je zgodba o guvernanti, ki vzgaja otroke zelo bogatega vdovca, s katerim se na koncu poroči. Zelo zanimiv roman. Zgodba me zanima tudi iz osebnih razlogov; tudi sama sem bila petindvajset let guvernanta.

LUCIO: Kje?

SONJA: Povsod malo. Evropske imenitne družine so zelo nestanovitne. Bila sem v Parizu, na Azurni obali, v Švicah, Italiji, Nemčiji. Potem pa sem v Londonu srečala Shapira.

LUCIO: Ki te je prosil, ali bi postala upravnica muzeja?

SONJA: Ki me je prosil, ali hočem biti guvernanta. Pozneje me je povišal v upravnico muzeja. Vendar ni ničesar, kar bi upravljala. Shapiro že dolgo ne kupuje slik. Muzeju je bolj potreben varuh kot upravnica.

LUCIO: V čem pa je potem tvoje delo?

SONJA: Zvečer mu moram na glas brati dolgočasne angleške romane, da lahko zaspi. Včasih grem z njim na kratek sprehod.

LUCIO: Skoraj nič.

SONJA: Da, skoraj nič. Poleg tega preživi tukaj le poletne mesece. Pozimi se preseli na Azurno obalo.

LUCIO: In ti greš z njim?

SONJA: Ne, jaz ostanem tu.

(Zasliši se melodija, ki jo nekdo igra na klavir)

LUCIO: Ne vem zakaj, a rad bi vedel, kdo v tej vili igra klavir?

SONJA: Nič takšnega. To je mati zdravnice Cuomo, ki ima svoj vsakdanji napad.

LUCIO: Kakšno zvezo ima to s klavirjem?

SONJA: Zdravnica Cuomo je obdržala mater doma, čeprav ima res hude težave; vendar pa ni nevarna. Ko dobi napad sede za klavir. Nekaj časa igra in začenja znova in znova.

LUCIO: Kakšna je mati zdravnice Cuomo?

SONJA: Kadar je normalna, je zelo prijazna stara gospa,

(Glasba utihne.)

LUCIO: Med vojno je tu v Anacapriu živel veliko ruskih revolucionarjev, mar ne?

SONJA: Da, nekateri. Gorki na primer.

LUCIO: Tudi Lenin.

SONJA: O Leninu ne vem ničesar.

LUCIO: Lenina ne trpiš, kaj?

SONJA: Bi ti mogoče ljubil človeka, ki ti je dal postreliti večino prijateljev in sorodnikov?

LUCIO: Ampak srečala si ga kdaj?

SONJA: Sem.

LUCIO: Kje?

SONJA: Nekega večera pri prijateljih v Parizu, še pred revolucijo.

LUCIO: Si govorila z njim?

SONJA: Ne, samo roko sem mu stisnila. Lep čas mi jo je smehljaje stresal z obema rokama, kot da bi srečal staro prijateljico. Vendar sva se takrat prvič in zadnjič videla.

LUCIO: Kakšen je bil?

SONJA: Tedaj je bil eden izmed številnih emigrantov. Spominjam se, da je imel eno hlačnico daljšo od druge.

LUCIO: Prej sem videl, da si dala natarjarju denar. Kaj si mu plačala? Nekaj, kar je že naredil, ali nekaj, kar šele bo?

SONJA: Kar je že naredil, seveda. Vedno se plača potem, ne?

LUCIO: Je že dolgo tega, kar je naredil?

SONJA: Niti ne. Reciva, pred dvema dnevoma.

LUCIO: Všeč so ti moški, kaj?

SONJA: Tako kot so tebi všeč ženske.

LUCIO: Zakaj to praviš?

SONJA: Ker vem, da nisi tukaj kar tako. Sedi.

(Sede zraven nje. Sonja zdrsi s prsti navzdol po njegovi roki in jih preplete z njegovimi prsti.)

Ti veš že vse o meni. Celó to, da dajem Vincenzu denar. Jaz pa o tebi ne vem ničesar. Bi se smelo zvedeti, po kaj si prišel v Anacapri?

LUCIO: Prišel sem narediti nekaj zelo težkega.

SONJA: In to je?

LUCIO: Ustaliti obup.

SONJA: Kaj to pomeni?

LUCIO: Prav je, če smo obupani. Po mojem bi moral biti obup normalno človekovo stanje. Toda obup ima svojo neumno logiko, ki pelje k zanesljivemu koncu, k samomoru. No, jaz bi hotel spametovati obup; naravnati bi ga hotel, kot se naravna temperatura kopeli, ustaliti ga na določeni stopnji, nič več in nič manj.

SONJA: Ne razumem te. Govoriš kot kakšen intelektualec, jaz pa nisem intelektualka. In zakaj si prišel v Anacapri? Zakaj prav sem in ne v kakšen drug kraj?

LUCIO: Slutil sem, da bom v Anacapriu srečal žensko, ki mi bo pomagala doseči moj cilj, in res sem srečal ... tebe.

(Sonja ga nejeverno gleda. Skomigne z rameni.)

SONJA: Kaj te pri meni najbolj privlači?

LUCIO: Saj veš kaj.

SONJA: In to je?

(Prime jo za lase in ji glavo potisne proti svojemu mednožju.)

LUCIO: Bi ti bilo všeč?

SONJA: Da, všeč bi mi bilo, vendar se te bojim.

(Spusti jo)

LUCIO: Zakaj? Ali ne delam istih stvari kot Vincenzo?

SONJA: Z njim je drugače. Ne da mi čutiti, da sem stara. Ti pa to počenjaš.

LUCIO: Zakaj misliš, da se ob meni počutiš stara?

SONJA: Nekaj v tvojih očeh me je navdalo s strahom.

LUCIO: Ne veš, kaj je bilo?

SONJA: Nekaj hudobnega, kot pri otrocih, ki mučijo mačko ali psa.

LUCIO: Oprosti mi.

SONJA: Saj ni nič.

LUCIO: Veš, kaj mislim? Da si me nevede čakala v Anacapriu, da bi mi pomagala ustaliti obup.

SONJA: (Odkima) Dragi moj, povedala sem ti že, da te ne razumem. Spominjaš me na intelektualce, ki sem jih spoznala v Rusiji še pred revolucijo. Govorili so kot ti, in tudi takrat jih nisem razumela. Če bi te pustila oditi, bi bilo vse bolj preprosto.

LUCIO: In vendar sem prepričan, da si v življenju nekaj naredila. Sprašujem se, kdo pravzaprav si?

SONJA: Kdo sem?

Prav pa ti povem: nekdo, ki je umrl.

LUCIO: In kdaj naj bi po tvoje umrla?

SONJA: Umrla sem natančno petega januarja 1909. Ker sem se telesno, reciva temu tako, rodila leta 1882, sem zdaj stara dvainpetdeset let. Torej sem umrla, ko mi je bilo sedemindvajset let.

LUCIO: In od česa naj bi umrla?

SONJA: Oh, zelo preprosto: iz odpora.

LUCIO: Odpora zoper kaj?

SONJA: Zoper nekaj, kaj naj bi naredila. Tega nisem storila in umrla sem. V noben užitek mi ni pripovedovati o preteklosti.

LUCIO: Zares bi rad vedel.

SONJA: Stvar, ki je nisem hotela opraviti, je določil centralni komite socialistične revolucionarne stranke. Uprlo se mi je ubijanje. Mogoče sem ravnala narobe; toda zdaj je, kar je – raje sem postala žrtev kot rabelj.

LUCIO: Čigav rabelj?

SONJA: Pustiva to. Čemu pogrevati preteklost? Tako je, kot bi brskal po pokopališču; na dan pridejo kosti, ki nočejo nič drugega kot to, da jih pustiš pri miru.

LUCIO: Če mi ne poveš, kdo si v resnici oziroma kaj si bila, te bom moral imeti za ubogo žensko...

SONJA: Kar reci starko!

LUCIO: Ubogo starko, ki hodi okoli po italijanski vasi in za malo ljubezni plačuje strežaje, natararje, mornarje.

SONJA: Mnogo mornarjev. Kako si uganil?

LUCIO: No, Anacapri je obmorski kraj.

SONJA: Mornarji poleg tega ne zahtevajo plačila. Z njimi grem v čoln, sredi morja sedem na dno čolna, mornar še naprej vesla z razkrečenimi nogami. Vse se zgodi kar najbolj mirno, med morjem in nebom.

LUCIO: Zakaj si bila revolucionarka?

SONJA: Zato, ker sem verjela v boljši svet, in hoteli smo ga zgraditi vsaj v Rusiji.

LUCIO: Kakšen naj bi bil ta boljši svet?

SONJA: Pravičen, svoboden, lep.

LUCIO: Pravičen, svoboden, lep. Toda kakšen naj bi bil realno, konkretno videti ta pravični, svobodni in lepi svet?

SONJA: Mi smo verjeli v pravičen, svoboden, lep svet in pika.

LUCIO: Še verjameš v revolucijo?

SONJA: Zdaj sem tajnica g. Shapira.

LUCIO: To se pravi, da ne verjameš v nič več?

SONJA: Verjamem, da sem mrtva, to je vse.

LUCIO: To si povedala na čuden način.

SONJA: Kaj?

LUCIO: Da si mrtva.

SONJA: Na kakšen način?

LUCIO: Kot da bi govorila o neki drugi osebi.

SONJA: Saj sem druga oseba.

LUCIO: In kdo si?

SONJA: Nora Sonja.

LUCIO: Kdo to pravi?

SONJA: Vsa vas. Povprašaj malo okoli, kdo sem, in odgovorili ti bodo: Nora Sonja.

LUCIO: Zdi se mi, da sta vidva s Shapirom v nekakšnem razmerju, ki lahko marsikaj razloži. Kakšne vrste človek je Shapiro?

SONJA: Vprašaj ga!

LUCIO: Kako naj ga vprašam? Saj ga ne poznam.

SONJA: Pridi jutri; seznanila te bom z njim.

(Ona mu obrne hrbet)

SONJA: Daj mi roko.

(vzame roko, jo obrne z dlanjo navzgor in si jo ponese k ustom. Pritisne ustnice na dlan. Prične mu sesati palec. Lucio nenadoma iztrga roko in hitro odide).

6. PRIZOR

LUCIO

(Lucio v svoji sobi. Hodi nemirno gor in dol po sobi v pričakovanju.)

LUCIO: Ne bo je ...

(Končno le zaspi. Čez čas se dvigne iz postelje in vidi Beate in njenega moža ter strežaja, natovorjenega s kovčki, kako odhajajo. Vzame nekaj tablet in leže v posteljo. Zaspi.)

II. D E J A N J E

1. PRIZOR

LUCIO, GALAMINI

(Portirjev pult)

LUCIO: Poslušajte, potreboval bi naslov dveh gostov, gospoda in gospe Müller, ki sta včeraj zjutraj odpotovala.

(Galamini dvigne pogled iznad očal.)

Gospa Müllerjeva mi je namreč posodila knjigo, potem pa je nenadoma odpotovala, tako da ji je nisem mogel vrniti. Knjigo bi rad poslal na njen naslov v Nemčiji.

GALAMINI: V redu, pustite knjigo tukaj in poskrbeli bomo, da jo bomo odposlali namesto vas.

LUCIO: (Se zmede) Ah ... Ja.

GALAMINI: Kaj pa je?

LUCIO: Premislil bom še.

GALAMINI: Kako napreduje roman?

LUCIO: Oh, še kar, hvala.

GALAMINI: V tem penzionu smo imeli že več pisateljev. Svoj čas, to se pravi v času, ko je bil tu še moj oče, je tukaj prebival Ibsen. Tamle imamo njegov portret.

LUCIO: Ibsen! Zelo dobro ga poznam. Kaj je delal Ibsen v Anacapriu? Hočem reči, kako je preživel dneve?

GALAMINI: Tega res ne vem, o tem mi oče ni nikoli pripovedoval. Verjetno je počel to kar počno vsi: sprehajal se je.

LUCIO: Ali ga niste videli?

GALAMINI: Rekel bi, da ne. Poleg tega pa sem tisti čas živel v Neaplju. Oče je bil tukaj, ker je skrbel za penzion.

LUCIO: Gospod Galamini, čutim, da bom v tem penzionu napisal roman, ki bo vreden Ibsena. Na svidenje!

GALAMINI: Srečno.

2. PRIZOR

LUCIO, TRUDE, PAULA

(Kavarna penziona Damecuta. Lucio prebira knjigo Kleistovih pisem. Bere.)

LUCIO: ...*Odločitev, ki je vzknila v njeni duši, da bo umrla z menoj, me je zvalila na njene prsi z neizrekljivo in neubranljivo močjo... Vrtinec nikoli prej izkušene blaženosti me je potegnil s seboj in moram priznati, da mi je njen grob dražji od postelj vseh vladaric sveta.*

(Glasba, ista kot v prvem prizoru. Lucio zmeden opazi Beate in njeno mater pri sosednji mizi)

Beate!

(Beate oziroma Trude se zasmeje)

PAULA: Ste vi morda g. Lucio?

LUCIO: Ja, jaz sem Lucio.

PAULA: Ime mi je Paula. Sem Beatina in Trudina mati. Ne razumite napak Trudinega smeha. Ne smeje se vam, temveč dejstvu, da ste jo zamenjali z Beate. To se pogosto dogaja, niste prvi. Res sta si zelo podobni in vaša zmeta je opravičljiva.

LUCIO: Toda kje je Beate?

TRUDE: Beate je v Nemčiji. Zakaj? Bi vam bilo morda bolj všeč, če bi bila namesto mene zdaj tukaj sestra?

LUCIO: Ne, toda... res je, zamenjal sem vas z Beate.

TRUDE: Vendar pa nisva povsem enaki. Poglejte na primer tole materino znamenje; Beate ga nima.

(majhno znamenje v kotičku ust)

Od znamenj, ki jih Beate nima, imam jaz še eno, vendar je na takem mestu, da ga ne morete videti. Še sama se moram potruditi, če ga hočem videti... (se zahihita)

PAULA: Beate nama je pripovedovala o vas.

TRUDE: (Se zasmeji) Mama se boji, da bi povedala, da imam drugo znamenje na ritki.

PAULA: Toda Trude!

Beate nama je povedala, da zelo dobro govorite nemško.

TRUDE: Še nekaj imam, česar Beate nima: veliko željo, da bi uživala v morju in soncu.

LUCIO: Za razliko od Beate govorita vedve zelo dobro italijansko.

PAULA: Rada verjamem. Leta in leta sem bila namreč upravnica hotela v Luganu. Ko sva se z možem ločila, sta bili deklici še majhni. Jaz sem vzela Trude, Beate pa je šla z očetom živet v Munchen. Zato Trude govori italijansko, Beate pa ne.

(Potegne iz torbice cigareto, Lucio vstane in ji jo prižge.)

S hčerjo naju zelo veseli, da imava za soseda pri mizi človeka, kakršni ste vi. Prisedite. Tako, jaz vaju za trenutek zapuščam, saj moram pospraviti vse te stvari, ki so še v kovčkih. In dan je tako kratek. Toda povedati vam moram, da sploh ne zaupam Italijanom in da mora biti to resnično samo spodoben pogovor in nič drugega. Vi Italijani ste vedno pripravljeni dvigniti roko nad žensko. S Trude ne sme biti tako. Vedeti morate, da je Trude nemško dekle, ki mora biti deležno spoštovanja.

LUCIO: Bodite mirni, gospa, sem bolj malo tipičen Italijan. Če ne zaradi drugege, že zato, ker sem študiral in diplomiral v Nemčiji.

PAULA: Vi da niste tipičen Italijan? Kako samo gledate Trude.

LUCIO: (Se malo prikloni in posmehljivo) Zelo slabo mnenje imate o Italijanih.

PAULA: Poznam vas, vsi ste enaki. Vsako krilo vas čisto zmeša. Na cesti se Italijani ozirajo za zadnjicami mimoidočih žensk. To je nespodobno. V Nemčiji se kaj takega ne dogaja.

LUCIO: Vsaka dežela ima svoje dobre in slabe strani.

PAULA: Casanova ni bil zaman Italijan.

LUCIO: Saj, a Don Juan je bil Španec.

TRUDE: Dovolj, mama, ne trpinči gospoda Lucia. Počakaj in ga najprej preizkusi, preden ga obsodiš.

PAULA: Imaš prav. Oprostite, včasih me malo zanese.

TRUDE: Uboga mama, vedno te puščam samo.

(Objame jo in poljubi. Paula odide.)

Mami sem rekla, naj odide, ker sem hotela biti sama z vami.

LUCIO: Zakaj ste hoteli biti sami z menoj?

TRUDE: Ta je pa lepa! Ker ste mi všeč.

LUCIO: Na kakšen način sem vam všeč?

TRUDE: (se nasmeje) Na kakšen način pa je moški lahko všeč ženski?

LUCIO: No, ne vem.

TRUDE: Kar pomislite.

LUCIO: Da bi se z njim ljubila.

TRUDE: Tudi. Rekla bi predvsem.

LUCIO: Da bi se ljubila takoj? Zdaj?

TRUDE: Kakšna naglica! (se nasmeji) Ne, govorila sem, kako naj rečem, teoretično.

LUCIO: Vaša mati bi se zgrozila, če bi slišala, kako govorite.

TRUDE: Takšna je, kot vse matere na svetu: ne pozna me.

LUCIO: Ali ima mati raje vas ali Beate?

TRUDE: Z Beate sva tako različni! Obe ima rada, vendar vsako iz drugačnih razlogov.

LUCIO: In ti so?

TRUDE: Mati meni, da je Beate bolj izobrazena, bolj umetniška, bolj intelektualna od mene, in rada jo ima zaradi teh domnevnih kvalitete. Mene pa ima rada, ker me ima za bolj pristržno, bolj podobno njej, bolj takšno, kakršna mora biti prava hči. Predvsem pa kot bolj pozitivno, bolj človeško od Beate.

LUCIO: Zakaj ste rekli domnevne kvalitete?

TRUDE: Zato, ker moja mati v teh stvareh ni dober sodnik. Je ženska, ki verjame v tradicionalne vrednote. Veste, izhaja iz vojaške družine. Prav nič se ne spozna na kulturo in ima za umetnost in intelektualnost vse, kar je v bistvu, le snobizem, komedijantstvo, lažna kultura.

LUCIO: Zdi se mi, da do sestre ne gojite prevelikih simpatij.

TRUDE: Gojila sem jih. Bila je oseba, ki sem jo najbolj ljubila na svetu. Toda odkar sem stopila v stranko, jo vidim v drugačni luči. Tedaj mi je vse tisto, kar sem v pri njej občudovala, postalo zoprno.

LUCIO: Na primer?

TRUDE: Povedala sem vam že. Njena lažna kultura, njen snobizem, njeno komedijantstvo. Vedno znova hoče biti nekaj več kot drugi, pa ji spodleti vse, česar se loti.

LUCIO: Spodleti?

TRUDE: Tako je. Ko je bilo Beate devet let, je mislila, da ima smisel za ples. Toda po petih letih se je temu odpovedala in se vrgla v poezijo. Pisarila je pesmi od štirinajstega do sedemnajstega leta, potem pa je v sebi odkrila slikarski talent. Toda komaj dve leti kasneje je bila že igralka. Zdaj igra po kleteh in podeželskih gledališčih, še naprej piše tiste grde pesmi in slika tiste grde slike. Kajti Beatina posebnost je, da nikoli ne odneha, da kar zbira umetnostne dejavnosti, v katerih ji spodleti. Toda kaj je na koncu ostalo od vsega tega? Nič drugega kot oholost. Veste, kaj je v bistvu Beate?

LUCIO: Ne bi vedel. Predvsem vaša sestra.

TRUDE: Žal. Še bolj pa nekaj drugega: Intelektualka. Intelektualci pa so tisti, ki so skupaj z Židi uničili Nemčijo.

LUCIO: Rekli ste, da hoče biti Beate nad drugimi. Kaj ste hoteli s tem povedati?

TRUDE: Nekaj zelo določenega, kar bi se dalo povzeti tako, da sem se jaz pridružila stranki, ona pa ne. Ko pravim stranka, mislim na vse ljudi, torej na nemški narod. S kakšno pravico se lahko Beate postavi nad tiste, ki so zavrgli intelektualizem, se brez zadržka pridružili stranki, si zavihali rokave in postali ustvarjalni? Zatrjuje, da sovraži politiko; bojim se, da namesto politike sovraži stranko. Tega sicer ne reče, ker ji jaz ne bi dovolila, vendar se to vidi, čuti, lahko bi se reklo, da se voja; tega ni mogoče spregledati.

LUCIO: Vi ste torej zavihali rokave in postali ustvarjalni?

TRUDE: Tudi sama sem se včasih nasmihala ob takih izrazih. Toda odkar sem v stranki, sem ugotovila, da bi se veliko stvari dalo povedati bolje, vendar bi se jih ne dalo povedati drugače. Beate ne ve, kaj pomeni pridružiti se stranki. In tako se čuti vzvišena nad menoj in me zaničuje. Zato sprašujem, ali sem morda vredna zaničevanja, ker nisem kronično propadla kot ona?

LUCIO: Prav gotovo ne. Toda kaj mislite s kronično propadla?

TRUDE: To, kar je Beate. Nekdo, ki je izkusil že vse, razen ene same stvari, ki bi jo lahko rešila.

LUCIO: Pristop k stranki?

TRUDE: Da, prav to. Lahko bi rekli, da je stranka kot nekakšna cerkev, v kateri so tisti, ki so bili v njej tudi takrat, ko so bili zunaj; in pa tisti, ki se morajo v sebi zelo spremeniti, če hočejo vstopiti. Če bi Beate stopila v stranko, bi sodila v drugo skupino.

LUCIO: Vi pa pripadate prvi, mar ni tako?

TRUDE: Ne govoriva o meni.

LUCIO: Zdi se mi, da sovražite sestro?

TRUDE: Povedala sem vam že, da je nekoč bila oseba, ki sem jo občudovala bolj kot vse druge. Potem pa sem spregledala. Njeno komedijantstvo me ne očara več.

LUCIO: Kaj je tisto, zaradi česar ste spregledali? Pristop k stranki?

TRUDE: Ne samo to. Pristop k stranki je bil le konec dolgotrajnega notranjega procesa.

LUCIO: In če bi imela po vsem tem Beate prav?

TRUDE: Ne more imeti prav.

LUCIO: Morda pa Beate išče resnico. Pri tem stanju so zmote neizogibne.

TRUDE: Beate ne išče resnice. Išče smrt. V njej je nekakšna samouničevalna težnja, ki jo bo nekega dne pripeljala do samomora.

LUCIO: Toda morda je prav smrt resnica. Vsekakor pa pretiravate, se vam ne zdi?

TRUDE: Vam je Beate mogoče kdaj pripovedovala o Kleistu in o njegovem dvojnem samomoru?

LUCIO: Da, nekaj mi je omenila.

TRUDE: Vam morda ni povedala, da išče po svetu nekoga, ki misli tako kot Kleist in bi se bil pripravljen ubiti z njo? Beate se, kdo ve zakaj, enači s Kleistom. Žal še ni našla osebe, ki bi odigrala vlogo Henriette Vogel, ki se je ubila skupaj s Kleistom, vendar bi stavila, da je vprašala tudi vas.

LUCIO: Kaj naj bi me vprašala?

TRUDE: Če bi hoteli skupaj z njo umreti.

LUCIO: Ničesar me ni vprašala.

TRUDE: Ni vam govorila niti o Kleistu?

LUCIO: Diplomiral sem z nalogo o Kleistu in trenutno prevajam neko njegovo povest. Da, govorila sva o tem, vendar le akademsko, kot se temu reče.

TRUDE: In vendar bi prisegla.

LUCIO: Zakaj?

TRUDE: Ker ste tak tip.

LUCIO: Kakšen tip?

TRUDE: Mar niste intelektualec? Ne pišete, berete, razmišljate, mar ne iščete tudi vi resnice?

LUCIO: In kaj potem?

TRUDE: Zato se mi je zdelo verjetno, da bi vas Beate vprašala, ali bi naredili samomor v dvoje a la Kleist!

LUCIO: Oprostite, bi lahko zvedel, zakaj ste sploh hoteli ostati sami z mano? Če bi predvideval, da boste tako grdo govorili o osebi, ki mi je ljuba, ne bi prisedel.

TRUDE: In vi, zakaj ste prisedli?

LUCIO: Če vam po pravici povem, da bi mi govorili o Beate, saj je sploh ne poznam, želel pa bi jo bolje spoznati.

TRUDE: Saj sem govorila, ne?

LUCIO: Že, a na kakšen način!

TRUDE: Kot sem vam že povedala, mi je Beate v Neaplju pripovedovala o vas.

LUCIO: In kaj vam je povedala?

TRUDE: Povedala mi je vse.

LUCIO: Vse o čem?

TRUDE: O vaju.

LUCIO: O naju? Saj sva se samo enkrat pogovarjala.

TRUDE: Beate sem obljubila, da ne bom izdala skrivnosti. Morda pa je vseeno bolje, če zveste. Beate mi je povedala, da ste naredili nanjo močan vtis.

LUCIO: Kakšen vtis?

TRUDE: Z drugimi besedami, Beate se je zaljubila v vas.

LUCIO: Je rekla točno tako?

TRUDE: Ja, rekla mi je, da se boji, da se je zaljubila v vas.

Skratka, med vama se je zgodilo tisto, kar navadno imenujemo strela z jasnega. In vi, ste zaljubljeni v Beate?

LUCIO: Ne vem, če sem zaljubljen. Takih stvari se vedno zavemo šele pozneje. Toda če pomeni, da si zaljubljen tedaj, ko bi naredil za ljubljeno osebo tudi kakšno neumnost, potem bi lahko rekel, da sem zaljubljen.

TRUDE: Kakšno neumnost, kaj? Na primer samomor a la Kleist.

LUCIO: Tudi samomor a la Kleist. Ampak ne govoriva več o tem. Vi tega ne morete razumeti.

TRUDE: Ali ti je Beate kdaj dala poljub, en sam poljub?

LUCIO: Ne, med nama ni bilo nikoli ničesar, niti poljuba.

TRUDE: Bi ti bilo všeč, če bi te Beate poljubila?

LUCIO: Kako čudno dekle si. Zakaj me to sprašuješ?

TRUDE: Ti mi samo odgovori. Bi ti bilo všeč ali ne?

LUCIO: Da, seveda. Rekel bi, da bi mi bilo.

TRUDE: Torej te bom zdaj poljubila. Vendar si predstavljaš, da te poljublja Beate. Z Beate sva si tako podobni, da bo iluzija popolna. (Približa svoj obraz k njegovemu)

LUCIO: Beate me ni nikoli poljubila. Kako bom lahko primerjal tvoj poljub z njenim?

TRUDE: Saj ga ne boš primerjal. Enostavno si boš predstavljal, da te poljublja Beate.

(Poljubita se. Med poljubljanjem Trude močno pihne in na Lucijevih ustnicah s tem povzroči opolzek in porogljiv zvok.)

LUCIO: Mi lahko poveš, kaj te je prijelo?

TRUDE: Prijelo me je, ko sem videla, kako si zaprl oči, in razumela, da si domišljaš, da poljubljaš Beate. Nenadoma me je obšlo ljubosumje in hotela sem uničiti tvojo iluzijo. No, to me je prijelo.

LUCIO: Res si jo uničila. Vendar pa to, kar si naredila, ni lepo. Oprosti, a to je prostaško.

TRUDE: Saj jaz nisem prefinjena intelektuala. Sem le preprosto, prostaško dekle. Tako, kot jih je veliko.

LUCIO: Nisi prostaška. Hotela si biti prostaška.

TRUDE: In če bi bila jaz res Beate?

LUCIO: Ti nisi Beate, hočeš pa, da bi jaz to verjel.

TRUDE: Zakaj naj bi hotela? Čemu le?

LUCIO: Malo prej si sama rekla: ker sem ti všeč. In ker pravilno sklepaš, da hočem ostati zvest tvoji sestri, upaš, da boš s tem, ko mi ustvarjaš iluzijo, da si Beate, dosegla, da bi bil nezvest. Zanimivo pri tem pa je, da bi se v bistvu tudi sam hotel slepiti, da si Beate.

TRUDE: Zakaj?

LUCIO: Dobro, ne morem zanikati: mislim da Beate želi, da bi se ljubila in takoj zatem skupaj umrla. Če bi mi resnično uspelo, in bi se slepil, da si Beate, tedaj bi lahko dosegel to, da bi se ljubil, ne da bi mi takoj zatem predlagala smrt.

TRUDE: Zopet moram reči, da si zvit. In če pomislim, da mi je Beate, ko mi je pripovedovala o tebi, rekla, da je prepričana, da je naposled srečala moškega, ki je prav tako obupan kot ona.

LUCIO: Obupan sem, da. Toda moje predstave o obupu niso take kot Beatine.

TRUDE: Kakšne so tvoje predstave?

LUCIO: Predstavljam si, da je obup človekovo normalno stanje. Čemu torej samomor? Do njega ni potrebno priti.

TRUDE: Četudi bi se še naprej pretvarjala, da sem Beate, bi s tem še ne dosegel tega, da bi se ljubil z menoj. Za Beate sta ljubezen in smrt združeni, ne pa ločeni. Tako bi te morala, kar zadeva Beate, na vsak način zavrniti.

LUCIO: In kar zadeva Trude?

TRUDE: Kdo ve. Vendar pa hočeš ti ostati zvest Beati, mar ne? Torej imaš na izbiro dvoje: ali si domišljaš, da je Trude Beate, in se ne ljubiš z njo, ali pa si ne domišljaš, in se ljubiš. Ali pa boljše, ne ljubiš se z njo, ker Trude nima niti najmanjšega namena umreti.

LUCIO: Toda ti bi lahko utvaro pripeljala tako daleč, da bi hlinila tudi samomor.

TRUDE: Kako lahko hliniš samomor? Samomor lahko narediš samo zares.

LUCIO: Prav imaš. Toda kljub temu bi hotel, da bi bila Beate, pri vsem tem pa se vedla kot Trude.

TRUDE: Oho, rad bi hkrati pojedel in shranil slaščico. Če se boš ljubil z menoj, boš to počel z odličnim primerkom germanske rase, z zdravim, odkritim, poštenim, čistim dekletom. Če pa boš trmasto vztrajal, naj se pretvarjam, se boš spopadel z lažno umetnico, komedijantko, z dekadentno intelektualko. Vrhu tega telesne ljubezni ne boš dosegel, saj ona o njej noče nič slišati, razen s pogoji, ki jih že poznaš.

LUCIO: V bistvu sovražiš sestro. Iz Neaplja si prišla z idejo, da jo boš spodrinila.

TRUDE: Ne sovražim je. Vendar pa ne morem prenesti komedijantstva.

Misliš, da te zares ljubi? Ne, ona ljubi samo sebe, preoblečeno v Kleista. Ti si zanjo le nekakšna Henrietta Vogel, torej le naključen tovariš v samomoru. In ona bo s teboj odigrala komedijo samomora le do določene točke, tako kot vsi komedijanti.

LUCIO: Kako daleč?

TRUDE: Do smrti; seveda pa ne do svoje, ampak do tvoje. Kajti Beate je, morda tega še ne veš, strahopetna, zelo strahopetna. Govori o smrti, a se je boji. Sicer pa igralci ne umirajo. Padejo na oder, to že, toda brž ko se spusti zastor, si poravnajo obleko in gredo s prijatelji na večerjo.

LUCIO: To je normalen gledališki poklic.

TRUDE: V gledališču je poklic, toda v zasebnem življenju je komedijantstvo. Braniš Beate, in jaz vem zakaj.

LUCIO: Zakaj?

TRUDE: Ker te misel na samomor spolno vzburja. Tudi ti si dekadenten intelektualec. Želiš, da bi ti dala ne le iluzijo ljubezni, ampak tudi smrti.

LUCIO: To iluzijo bi mi lahko dala le v enem primeru: Če bi me prosila, naj zares umreva skupaj.

TRUDE: Zares? Kaj pomeni zares?

LUCIO: So stvari, ki se jih ne da razložiti. Občutiš jih. To je vse.

TRUDE: (Se prične smejati.) Samomor je težko hliniti. Vendar bi se lahko preizkusila, kdo ve, morda bi se mi posrečilo.

LUCIO: Dovolj je teh iger. Daj mi Beatin naslov v Nemčiji.

TRUDE: Kaj boš z naslovom?

LUCIO: Odpotoval bom, ker jo hočem obiskati. Odpotoval bom čimprej, mogoče že jutri. Kakšen je torej njen naslov?

TRUDE: Jaz ti naslova ne dam.

LUCIO: In zakaj mi ga nočeš dati?

TRUDE: Ker nočem, da odpotuješ.

LUCIO: Toda jaz hočem spet videti Beate.

TRUDE: Ostani tukaj in se zadovolji z mano, ki sem ji tako zelo podobna. Potem pa, ko bova z mamo odpotovali, boš šel z nama in bomo skupaj obiskali Beate v Nemčiji.

LUCIO: Koliko bi me lahko zadovoljila?

TRUDE: Kolikor boš hotel.

LUCIO: Prav v vsem?

TRUDE: Da.

LUCIO: Če hočeš, da ostanem, mi moraš najprej dati naslov, potem pa bomo videli.

TRUDE: Kaj bomo videli?

LUCIO: Nočem kar treščiti pred Beate, ne da bi jo prej obvestil. Če mi daš naslov, ji bom najprej pisal in ji razložil svoj načrt.

TRUDE: In kakšen je tvoj načrt?

LUCIO: Predlagal ji bom, naj živi z menoj, tukaj v Italiji, daleč od Kleistove domovine.

TRUDE: Tako torej! In kaj misliš? Ali bo za?

LUCIO: Ne vem. Kaj misliš ti?

TRUDE: Ne bo. Preveč je navezana na moža in tudi na Kleista.

LUCIO: Bomo videli. Ti pa mi medtem daj njen naslov.

TRUDE: Dala ti bom naslov, če mi obljubiš, da boš ostal tukaj in odpotoval v Nemčijo skupaj z nama.

LUCIO: Kako dolgo nameravata ostati?

TRUDE: En teden.

LUCIO: V redu. Obljubim, da bom počakal teden dni.

TRUDE: Izvrstno, takoj ti napišem naslov v knjigo.

(Lucio ima na kolenih knjigo Kleistovih pisem, ki jo povsod nosi s seboj.)

Toda tole knjigo sem jaz podarila Beate! Kako to, da jo imaš zdaj ti?

LUCIO: Te preseneča?

TRUDE: Po svoje že.

LUCIO: Zakaj?

TRUDE: Ker je bila ta knjiga zelo osebna stvar med nama. Celo skrivnostna.

LUCIO: Poglej, zakaj mi jo je dala, poglej označeno pismo.

(Trude pogleda v knjigo.)

TRUDE: Vedno in povsod Kleist! Kaj neki ima Kleist, ta veliki pisatelj, ki je umrl že pred več kot stoletjem, opraviti z neozdravljivo diletantko in komedijantko, kot je moja sestra?

(Napiše naslov in mu vrne knjigo.)

LUCIO: Hotel sem ji jo poslati. Vendar ji jo bom zdaj sam odnesel v Nemčijo.

TRUDE: Pomiri se, saj ima še en izvod.

LUCIO: Bi ti bilo odveč, če bi te še kaj vprašal o Beate?

TRUDE: Zakaj naj bi mi bilo odveč? Sprašuj, kolikor hočeš.

LUCIO: Rad bi torej vedel, kaj ti je ob srečanju v Neaplju povedala o meni?

TRUDE: Saj že veš. Rekla je, da se boji, da se je zaljubila vate.

LUCIO: Zakaj se je bala?

TRUDE: Bala se je, ker ni želela, da bi se s tabo ponovilo tisto, kar se je zgodilo s pianistom, ki je bil njen ljubček pred poroko.

LUCIO: Kakšno zvezo pa ima s tem pianist?

TRUDE: Ima jo, ker je bil Žid.

LUCIO: In kaj potem?

TRUDE: Beate noče imeti več opravka z Židi. Preveč je nevskečnosti. Tako hoče biti zdaj prepričana, da je možki arijec, preden se spusti v ljubezensko razmerje.

LUCIO: Zdi se mi nemogoče, da bi se Beate šla take varnostne ukrepe. Gotovo si ji ti tako svetovala.

TRUDE: Ne, sama je tako mislila in sama mi je povedala.

LUCIO: Recimo, da bi bil Žid. Kaj bi tedaj naredila?

TRUDE: Odšla bi.

LUCIO: Beate se ne bi tako vedla.

TRUDE: Povedala sem ti že, da sva dve različni osebi.

Ampak: si ali nisi?

LUCIO: V zadnjem času sem bil v Nemčiji; poznam to stvar. Če me kdo kaj podobnega vpraša, mu povem po pravici, da nisem Žid, toda potem mi je ljubše, če nimam nič več opraviti z njim. Že jutri bom odpotoval v Nemčijo in obiskal Beate, ona mi ne bo postavljala takih vprašanj.

TRUDE: Nočem, da odpotuješ; obljubil si mi, da boš odpotoval čez en teden. Jaz hočem biti s teboj.

LUCIO: Potem pa mi ne postavlaj več takih neumnih vprašanj.

TRUDE: Oprosti, ampak saj veš...

LUCIO: Nič ne vem in nočem vedeti!

Povej mi, kako živi Beate? Je njena hiša velika?

TRUDE: Da, skoraj dvonadstropna vila.

LUCIO: Kje ima Beate svojo sobo? Reči hočem, kje spi?

TRUDE: Spi z Aloisom v sobi v drugem nadstropju.

LUCIO: Kdo je Alois?

TRUDE: Mislila sem, da veš njegovo ime; to je Müller, njen mož.

LUCIO: Spita skupaj? V isti postelji?

TRUDE: Se razume.

LUCIO: Toda Beate mi je s tistimi nekaj besedami, ki sva jih spregovorila, dala vedeti, da se ji mož gnusi.

TRUDE: Res je. Ne dovoli mu, da bi se je dotaknil.

LUCIO: Težko, skoraj nemogoče je spati skupaj v postelji in se ne dotikati.

TRUDE: Kar pogovarjajva se o Beate. Toda povedati mi moraš, kaj pravzaprav hočeš vedeti. Kaj te briga, če Aloisova roka v snu zdrsne med njene noge. Saj to ni važno, mar ne?

LUCIO: No prav, vedeti hočem, zakaj se je Beate odločila, da postane Aloisova žena?

TRUDE: Naj ti pripovedujem najprej o sebi ali o Beate?

LUCIO: Kaj ti je ljubše?

TRUDE: Le odgovori. Moram pripovedovati najprej o sebi ali o njej?

LUCIO: O njej.

TRUDE: Vse izvira iz tega, kar jaz imenujem Beatino komedijantstvo. To je nekakšno nepremagljivo nagnjenje, da opazuje samo sebe in se zato vede kot glavna junakinja kakšnega romana ali gledališke drame. Že pri petnajstih letih sta se s sošolcem, ki mu je bilo ime Rudolph, poigravala z mislijo o dvojnem Kleistovem samomoru. Odločila sta se, da se bosta ljubila, nato pa zaprla vsa vrata in okna in odprla pipo za plin. Hotela sta, da bi ju našli gola v postelji, z veliko cvetja v sobi. Na vidnem mestu na mizi bi pustila pismo, naslovljeno na Rudolphovo mater, prepis tistega, ki ga je Henriette napisala, preden sta se s Kleistom ubila. Vendar se je zgodilo le to, da se je Rudolphova mati prekmalu vrnila z dežele. Našla ju je gola na postelji, pisma in plina, ki je komaj začel uhajati iz pipe, ni niti opazila. Naredila jima je moralno pridigo, rekoč, da je sramota, da se gresta dva otroka ljubezen, da mora njen sin misliti na študij in podobne stvari. Medtem ko se je scena nadaljevala, je Beate kradoma pograbila pismo, dala obleko pod pazduho, zbežala iz sobe, v kuhinji zaprla plinsko pipo, se v predsobi oblekla in ušla.

Kljub temu neuspehu pa Beate ni nehala misliti na Kleista in na dvojni samomor. Zanj ponesrečeni poskus ni bil nič drugega kot način, s katerim se je privadila na misel o smrti v dvoje. Dve leti kasneje, ko ji je bilo sedemnajst let, je menila, da je našla ustreznega partnerja v mladem dramskem pisatelju z imenom Sebastian, ki pa si za vzor ni vzel Kleista, ampak Dostojevskega, oziroma osebo iz njegovih Besov, ki se ubije iz filozofskih razlogov. Beate se je zelo lahko sporazumela s Sebastianom, saj ji ni šlo toliko za to, da je vzor prav Kleist, kot za to, da je celotna zadeva pogreznjena v literarno ozračje. Tako sta se odločila, da se bosta ubila skupaj, v skupnem samomoru, vendar z dvema različnima vzoroma. Tokrat si je Beate izbrala pištolo, kot v Kleistovem samomoru in tudi tistem pri Dostojevskem. Toda nekaj dni pred samomorom je Sebastian zaupal svojo odločitev prijatelju Gottfriedu. Ta se je v trenutku, ko sta bila oba odsotna, z nekim izgovorom prikradel v sobo penziona, kjer je stanoval Sebastian, poiskal pištolo, izvlekel šaržer, ga spravil v žep in odšel. Zdaj si predstavljaj kaj, se je zgodilo dva dni pozneje, ko sta se Sebastian in Beate pripravila, da se bosta ubila!

Oba v postelji, potem ko sta se ljubila in popila obilo slabega nemškega konjaka; Sebastian vzame pištolo z nočne omarice; zadnji poljub; Sebastian nameri pištolo v Beatino sence, kajti določeno je bilo, da bo ona umrla prva; Sebastianov prst pritisne na petelina in... neznaten, suh tresk mehanizma, ki se sproži v prazno. Seveda je ustrelil še drugič, a rezultat je bil isti. Potem je pogledal pištolo, in ko je videl, da je prazna, vzkliknil: "Gotovo je bil Gottfried!" Toda Beate, razdražena, ker ji je samomor že drugič spodletel, ga je napadla in mu vrgla v obraz, da je samo iz smrtnega strahu že prej spraznil pištolo. Sebastian je ugovarjal, vendar Beate ni odnehala. Na koncu se je samomor a la Kleist spremenil v prostaški prepir. Beate se je v naglici in besu oblekla in odšla. Sebastiana ni hotela več videti.

LUCIO: Neprenehoma ponavljaš, da je Beate komedijantka. Toda kje je tu komedijantstvo? Zdi se mi, da so bili Beatini nameni v obeh poskusih resni. Hotela je zares umreti; samo naključje ji je to preprečilo. Komedijanti pa ne delajo zares; vedno imajo pripravljen kakšen izgovor.

TRUDE: Motiš se. Komedijant je zatreskan v vlogo, ki jo igra. Zato je zmožen narediti karkoli. Komedijant je v duši komedijant, pa čeprav dela zares.

Prehajamo na tretji poskus samomora. Tokrat si je izbrala židovskega pianista, še bolj propadlega od sebe, če je to sploh mogoče. Propadel je kot pianist, ker je bil povprečen; propadel je kot mož, ker je bil ločen. Ali mogoče ni bil idealen tip za poskus samomora a la Kleist?

LUCIO: Kleist prav gotovo ni bil propadel, bil je velik pisatelj!

TRUDE: Prav to je komedijantstvo: biti Beate Müller in se imeti za Heinricha von Kleista.

LUCIO: Kaj se je torej zgodilo z židovskim pianistom?

TRUDE: Bilo je tako, da je bila Beate, čeprav iz komedijantstva, odločena, da se bo zares ubila, medtem ko se je pianist obotavljal.

LUCIO: Zakaj se je obotavljal?

TRUDE: Ker ga je bilo strah. Pravzaprav njegov obup ni izviral iz literarnih nagibov kot Beatin.

Kaj je to?

(Spet zvok klavirja)

LUCIO: To igra mati zdravnice Cuomo. Nora je in ko dobi napad, igra na klavir.

TRUDE: Isto melodijo začenja znova in znova.

LUCIO: Drugače, pravijo, je prijazna stara gospa.

(Poslušata)

Iz česa sploh izvira obup? Literarni obup! Ali obstaja sploh kaj takega? Hrepenenje, žalost, melanholija ... Nekakšno sprijaznjenje, da nismo namenjeni večnosti. Misliš, da je to, to? Da smo ranljivi, človeški, da se ne bomo mogli izogniti nobeni bolečini, da bomo ostareli, da ne bomo ves čas srečni...

TRUDE: Ne vem, nisem intelektualka. Jaz sem obupana zaradi konkretnih stvari.

LUCIO: Ker je Beate zate komedijantka? Ampak jaz ti ne verjamem.

TRUDE: V kaj pa verjameš?

LUCIO: Verjamem v svoja čustva do Beate. Ta so resnična. Verjamem v svoj obup. Želim ga ustaliti.

TRUDE: Ustaliti?

LUCIO: Da, ustaliti. Je mogoče živeti v obupu in si ne želeli smrti?

TRUDE: Govoriš podobno kot Beate. In v resnici verjameš v vse to?

LUCIO: V resnici se iščem.

TRUDE: Če bi bila jaz zdaj Beate, bi uživala v tvojih besedah.

LUCIO: Toda ti nisi Beate.

TRUDE: Ne, nisem.

(Molk)

No, v glavnem, Beate in Emil, pianist, sta se odločila za samomor.

LUCIO: Kako?

TRUDE: Izbrala sta najslabšega od vseh možnih načinov. Obesila naj bi se z vrvico za zavese v najemniški sobi, kjer sta stanovala. Beate bi pomagala Emilu nadeti vrv okoli vratu, stopiti na stol in mu ga potem spodbiti spod nog. Nato bi na enak način poskrbela še zase. Toda njuna najemniška soba je bila v stari hiši in karnisa je bila slaba, Emil pa zajeten možki. Karnisa se je odtrgala, Emil pa je nerodno padel na tla in si zlomil roko.

LUCIO: Tragikomičen samomor!

TRUDE: Pravzaprav kakor vse, kar se pripeti Beate. Tako sta se trenutno odpovedala samomoru. Beate je pomagala Emilu iz stanovanja in ga odpeljala v bolnico, kjer so mu dali roko v mavec. Nato se je odpravila naravnost k svojemu sedanjemu možu Aloisu Müllerju. Alois je bil zelo pomembna osebnost v stranki in Beate je vedela, da je noro zaljubljen vanjo. Izvedela je, da bo policija v kratkem prijela Emila. Dala je Aloisu častno besedo, da se bo poročila z njim še tisti dan, ko bo Emil prestopil mejo.

LUCIO: Toda če je bil Alois noro zaljubljen, ali ne bi bilo dovolj, da bi mu Beate obljubila, da bo šla vsaj enkrat z njim v posteljo, ne pa da se bo poročila z njim?

TRUDE: O ne, prav tega Beate ni hotela – iti v posteljo z Aloisom. Poročiti se, ja; ljubiti se, to pa ne. Tega mu tudi ni prikrivala.

LUCIO: In on?

TRUDE: Seveda je z veseljem sprejel.

LUCIO: Navsezadnje je Beatina podoba v tej zgodbi sijajna. Hotela se je zares ubiti in poročila se je z moškim, ki ga ni ljubila, le zato, da bi rešila drugega, ki ga je ljubila.

TRUDE: Saj to je tisto; Beate ni ljubila Emila. Pomisli: ko je karnisa zgrmela na tla in je on, debel, kot je bil, z začudenim obrazom padel na pod, se ni mogla premagati, da ne bi bruhnila v smeh. Videla je Emila v vsej njegovi povprečnosti. Kot ponavadi je hotela tudi tokrat odigrati vlogo junakinje.

LUCIO: Beate je zate vedno komedijantka, pa naj stori karkoli.

TRUDE: Samo kdor je do dna duše komedijant, lahko resno misli na samomor.

LUCIO: Se pravi, da so po tvojem vsi samomorilci komedijanti?

TRUDE: Da, prav gotovo.

LUCIO: Torej tudi Kleist?

TRUDE: Najbrž. Ko je pisal, ne, ko pa se je ubil, da.

LUCIO: Vseeno te prosim, da ne bi govorila preveč grdo o Beate. Tega ne prenesem, močnejše je od mene.

TRUDE: Saj dejstva govorijo grdo. No, če se vrnem k Emilovi zgodbi – dobil je potni list in odpotoval v Pariz; Alois in Beate sta se poročila naslednji dan. Še tisto noč, ob dveh zjutraj, je nekdo tako silovito razbijal po mojih vratih, da sem mislila, da hoče vdreti. Odprla sem. Bil je Alois. Predstavlja si: bil je moj svak, Beate je bila njegova žena, ničesar nisem vedela o njuni pogodbi. Pričakovala sem vse prej kot to, da bi na poročno noč vdrl v mojo sobo. Brez besed me je zgrabil za lase, me oklofotal, porinil na posteljo, se vrgel name in skušal na mojem telesu dati duška poželenju, ki ga Beate ni hotela zadovoljiti. Vendar sem se upirala in premetavala; šele po dolgotrajnem boju je premagal moj odpor. Slepil se je, da ni z mano, ampak z Beate, ki...

LUCIO: ...se ji je gnusil, ker je imel roke umazane od krvi.

TRUDE: Ki se je poročila z njim s pogojem, da se je ne dotakne. In res, v trenutku, ko se mu je posrečilo, da me je ukrotil, mi je s hlipajočim glasom rekel: Beate. Dobro sem vedela, da bo moralo biti odslej vedno tako, če sem hotela, da se naše nenavadno razmerje nadaljuje. Udarci, boji, posilstva in v krčih orgazma med ihtenjem izrečeno Beatino ime nad mojimi ustnicami.

LUCIO: Mar si hotela, da se razmerje nadaljuje? Kaj to pomeni? Kakšno razmerje?

TRUDE: Saj res, nisem ti še povedala. Še preden je Alois spoznal Beate, je bil moj ljubček. Ko se je Beate poročila z njim, mi ga je ukradla. V tisti noči pa sem ga jaz ukradla njej. Res pa je, da se je vrnil k meni samo zato, ker sem podobna Beate. Kot ti ...

LUCIO: Ti ... (Nehote jo zgrabi za zapestje, a takoj spusti.)

TRUDE: Au, boli me! Zakaj si tako jezen?

LUCIO: Nisem jezen.

TRUDE: Si, jezen si. Povem ti tudi, zakaj: ni ti všeč, da si podoben Aloisu. In vendar je tako, oba se slepita, z mano sta, ker bi hotela biti z Beate. Ali ni čudno?

LUCIO: Zakaj misliš, da se s teboj vedem kot Alois?

TRUDE: Ni ti prav, da te zamenjujem z drugim! Posebno še, če je drugi Alois! In vendar sem prepričana, da mi boš nekoč, če se bova še videvala, naredil isto, kar dela z mano Alois.

LUCIO: In to je?

TRUDE: Vrgel se boš name, me pretepel, posilil in me na vrhuncu, kot se temu pravi, poklical z njenim imenom.

LUCIO: Zakaj naj bi to naredil?

TRUDE: Ker te Beate zavrača, kot zavrača Aloisa. Ker je vzrok tega zavračanja skrivnosten, duhoven. Žensko duhovno zavračanje pa v moških zbudi sadizem.

LUCIO: Toda v meni ni niti malo sadista.

TRUDE: Postal boš, postal.

LUCIO: Naj bo. Zdaj pa te prosim, da se vrneva k Aloisu. Kdo je pravzaprav Alois?

TRUDE: Strankin funkcionar.

LUCIO: In v zasebnem življenju?

TRUDE: Goji volčjake v okolici Berlina.

LUCIO: Se Alois dosti ukvarja z rejo psov?

TRUDE: Ne, včasih pride gledat, kako stvari napredujejo. S tem se ukvarjam jaz.

LUCIO: Kdaj pa kdaj pride, skoči nate in te prisili, da igraš Beatino vlogo?

TRUDE: Tako je.

LUCIO: Beate mi je zelo malo povedala o svojem možu. Toda tisto malo, kar mi je povedala, me je navdalo z željo, da bi zvedel kaj več.

TRUDE: Kaj ti je povedala? Da se ji gnusi, ker ima roke umazane s krvjo?

LUCIO: Kakšna je torej resnica?

TRUDE: Običajna. Nikakor ne dela prav, ko blati Aloisa. Njegova žena je, pa če ji je prav ali ne, in on jo obožuje, za to ni drugega izraza. Če se ji je tako zelo gnusil, bi morala pianista prepustiti usodi.

LUCIO: Saj ni žena, ampak ujetnica, žrtev izsiljevanja.

TRUDE: Tako pravi ona. Vendar so stvari bolj zapletene.

LUCIO: Na primer?

TRUDE: Beate je vedno vedela za moje razmerje z Aloisom. In vendar je tisto noč, na njuno poročno noč, prav ona prisilila Aloisa, da je šel k meni.

LUCIO: Kako je mogla vedeti, da ga ne boš zavrnila?

TRUDE: Ne samo zavrnila. Da se bom delala, da sem ona, v vsakem pogledu. Vedela je, da ga še vedno ljubim.

LUCIO: Kaj to pomeni "v vsakem pogledu"?

TRUDE: To je pomenilo, da sem bom delala, da sem ona, tudi v političnem pogledu, torej tam, kjer sva si najmanj podobni.

LUCIO: Žal mi je, ampak ne razumem...

TRUDE: Vendar je jasno: pred Aloisom sem se morala sprenevedati tudi tako, kot da se mi gnusi, ker ima, kot ti je povedala, roke umazane s krvjo.

LUCIO: Kaj naj to pomeni? Da si morala razodevati antinacistična čustva?

TRUDE: Natančno to. Da bi v njem ustvarila iluzijo, da se ljubi z Beate, sem se morala upirati ne samo telesno, ampak tudi politično.

LUCIO: Ti si torej morala v vsem in za vse igrati Beatino vlogo. Ali to še traja?

TRUDE: Seveda. Zadnjič na primer je v hotelu v Neaplju ponoči stopil v sobo in hotel, da se ljubiva tako, kot si domišlja Beate, v navdihu Kleistovega samomora v dvoje.

LUCIO: Alois ve, da si je Beate vzela Kleista za vzor?

TRUDE: Kako ne bi vedel? Toda tisto noč se mi je zdel še bolj nor kot ponavadi. Hotel je, da se ljubiva; takoj nato pa sem morala na njegov ukaz zajeceljati: "Ubijva se skupaj, kot sta se Kleist in Henriette." Komaj sem to izrekla, že je skočil s postelje, pobrskal po žepu suknjiča, izvlekel iz žepa škatlico in mi rekel, da ima notri spravljene tablete cianida. Pošteno me je prestrašil. Potem mi je le rekel, da ima samo saharin, ki si ga daje v kavo, ker ima sladkorno bolezen. Vseeno sem v trenutku nepozornosti segla v žep suknjiča in mu škatlico ukradla. Zdaj jo imam v penzionu in rada bi, da bi mi kdo, ki se na to spozna, povedal, ali je saharin ali cianid.

LUCIO: Če bi se utvara nadaljevala, bi mogoče ti dosegla tako zaželeni cilj, katerega si Beate prizadeva doseči že tako dolgo.

TRUDE: Res me je prestrašil.

LUCIO: Alois je strankin funkcionar in roke naj bi imel umazane s krvjo ...

TRUDE: Vem, kam meriš. Malo verjetno je, da bi bil dokaj pomemben voditelj, kot je Alois, osebno in neposredno udeležen pri nasilnih dogodkih.

LUCIO: Kaj pa neosebno in posredno?

TRUDE: Potem bi lahko v Nemčiji imeli vsi s krvjo umazane roke.

LUCIO: Zdaj razumem, zakaj se hoče Beate ubiti.

TRUDE: Beate se je hotela ubiti dosti prej, preden je spoznala Aloisa. Ti pa nečesa še vedno nočeš razumeti.

LUCIO: Česa?

TRUDE: Vedno istega: da je Beate igralka.

LUCIO: Resnica je v tem, da je v Beate, pa čeprav se tega ne zaveda, bolečina sveta. Bolečina, ki je ti sploh nisi zmožna občutiti, kaj šele, da bi si jo predstavljala.

Beate je edina ženska, ki jo lahko ljubim, s katero bi lahko živel. Šel bom k njej v Nemčijo in jo prepričal, naj pride živet z mano v Italijo.

TRUDE: Kaj hočeš predlagati Beate?

LUCIO: Misliš na materialno plat?

TRUDE: Da.

LUCIO: Sem edinec. Oče je srednje velik posestnik. Prebiva v podeželskem mestecu in opravlja zdravniški poklic. Jaz živim v Rimu; oče mi vsak mesec pošilja toliko, da bi zadostovalo za skromno življenje v dvoje. Poleg tega pa tudi sam nekaj zaslužim s prevodi, članki in literarnimi nasveti. Seveda ni ravno bogastvo, vendar pa Beate ne bi ničesar manjkalo.

TRUDE: Se ne daš prepričati, da Beate noče živeti ne s teboj ne s kom drugim, da hoče kratko malo umreti? Misliš, da bi to, kar si mi povedal, naredilo tak vtis na Beate, da bi se odločila oditi s tabo?

LUCIO: Lahko se posmehuješ mojemu reševalnemu načrtu, ker ne vidiš dlje od tistega, kar sem ti dovolil videti.

TRUDE: Kaj pa še obstaja? Povej mi, prosim!

LUCIO: Zakaj, misliš, ljubim Beate?

TRUDE: Ne vem, kako naj bi vedela?

LUCIO: Ljubim jo zato, ker imava nekaj skupnega.

TRUDE: In to je?

LUCIO: Oba sva obupana.

TRUDE: Kako veš, da je Beate obupana, ti je mogoče povedala?

LUCIO: Saj si mi ti povedala, da hoče umreti.

TRUDE: Umreti hoče iz estetskih razlogov, ne iz obupa.

LUCIO: Estetskih?

TRUDE: Da, glumaških. Do konca hoče odigrati neko vlogo.

LUCIO: Prosil sem te, da ne bi grdo govorila o Beate.

TRUDE: Saj nisem govorila grdo. Tokrat nisem rekla, da je komedijantka. Rekla sem samo, da hoče odigrati neko vlogo. Skupen vama je torej obup. Pustiva zdaj Beatinega, povej mi raje o svojem. Kakšen je? Tudi ti iščeš koga, da bi se ubil skupaj s tabo? Ali pa se misliš ubiti sam?

LUCIO: Ne posmehuj se mi.

TRUDE: Oprosti. Ne meni se zame. Govori.

LUCIO: Oba sva obupana, vendar je najin obup različen. Beate bi rada šla v logiki obupa prav do konca. Jaz pa to logiko odklanjam.

TRUDE: Ne bi se rad ubil, kaj ?

LUCIO: Raje ne, če je le mogoče.

TRUDE: (Poboža ga po licu) Ti si vsaj odkritosrčen.
Živela odkritosrčnost!

LUCIO: Dovolj, da ti razložim svojo teorijo o obupu.

TRUDE: Naj slišim...

LUCIO: Da se razumemo: ni preveč zapletena. Mislim, prepričan sem, zagotovo vem, da bi moral biti obup normalno stanje človeka. Obup, ki bi bil tako naraven kot zrak, ki ga dihamo. Edina razlika je, da dihamo, ne da bi se tega zavedali. Obup pa je stanje, ki se ga še prekleto zavedamo. Prišel sem do sklepa, da tako, kot se moramo po eni strani odpovedati mnogim iluzijam, ki nam jih ponuja narava, moramo po drugi strani ustaliti obup, sprejeti žalost, živeti s tem, tako kot v družbenem življenju sprejemamo zakone. Živimo v obupanem svetu in se moramo zato ravnati po njegovih zakonih.

TRUDE: Toda ko se enkrat odpovemo smrti, kdo pravi, da obup ne izgubi moči in se ne spremeni v alibi, da bolj uživamo življenje?

LUCIO: Saj nismo obupani le kdaj pa kdaj – obupani smo za zmeraj, navzlic ugodju, ki ga najdemo v življenju.

TRUDE: To naj bi bila tvoja ljubezen do Beate? Ljubezen, porojena iz preračunanega obupa, kot se preračuna nosilnost mostu, po katerem bo tekel promet? Toda še vedno gre za del tako imenovane duhovne ljubezni. Ničesar mi nisi povedal o njenem materialnem delu. Beate je vendar ženska iz mesa in krvi; kaj čutiš do te žive ženske?

LUCIO: Čutim povsem normalno privlačnost.

TRUDE: Tedaj pa vedi, da z njeno privolitvijo ne boš dobil ničesar, niti poljuba na čelo ne. Lahko greš v Nemčijo, lahko se zvijaš okoli nje, lahko jo rotiš, vendar ti ne bo dala ničesar!

LUCIO: Toda jaz...

TRUDE: Zato, ker je Beate frigidna, popolnoma in nepopravljivo frigidna: mogoče nisi vedel; no, zdaj veš.

LUCIO: Ni frigidnih žensk. So le ženske, ki niso srečale primerne moškega.

TRUDE: Vi Italijani ste zelo samozavestni. Verjamete, da imate med nogami čarobno palico, ki dela čudeže na ukaz. Toda lahko se zgodi, da je ženska neobčutljiva na vašo čarovnijo in ne ve, kaj početi z vašo palico.

LUCIO: Kaj hočeš reči?

TRUDE: Ne veš še vsega o Beate.

LUCIO: Vem, da ničesar ne vem.

TRUDE: (Umolkne)

Sicer pa, ali je vse to sploh pomembno? Zate je bolj pomembno, da veš nekaj drugega.

LUCIO: Kaj?

TRUDE: Da jaz nisem frigidna.

LUCIO: Kaj pa govoriš?

TRUDE: Govorim resnico. Resnico, ki je nočeš priznati, a je vseeno ne moreš prezreti. Mar nisi, ko sva se poljubila, mislil, da poljubljaš Beate?

LUCIO: Torej kaj?

TRUDE: Torej, lahko ti zagotovim, da nisem frigidna. Z drugimi besedami: zelena luč in prosta pot do mene.

Dobro me poslušaj. Zašel si v protislovje. Po eni strani zagotovo veš, da Beate ne bo nikoli dopustila, da se je dotakneš, razen s pogojem, da se takoj nato skupaj ubijeta. Po drugi strani pa bi se rad ljubil z njo in se slepiš, da se bo potem, ko se bosta ljubila, odpovedala samomorilskemu načrtu. Je tako?

LUCIO: Da, tako je.

TRUDE: Predlagam ti zelo preprost način za rešitev protislovja: predstavo.

LUCIO: Kakšno predstavo?

TRUDE: Pretvarjala se bom, da sem Beate, ki te ne zavrača, ki ni frigidna, ki se je pripravljena ljubiti s tabo. Tudi Beate, ki zares namerava umreti skupaj s tabo, saj si že cel čas delaš utvare, da sem Beate; naredila bom tako, da bo tvoja utvara še popolnejša, da bo

prekosila ljubezen in se dotaknila smrti. Če se mi ne bo posrečilo, boš lahko prekinil predstavo; natanko tako, kot se prekine vaja, ko se ugotovi, da igralci ne znajo vlog.

LUCIO: Kaj pomeni: "Dotakniti se smrti"?

TRUDE: Moraš mi zaupati. Dotaknila se je bova, toda od tebe bo odvisno, ali bo igra ostala igra.

LUCIO: Toda zakaj bi naredila vse to? Samo zato, da bi mi dokazala, da si popolna Beatina dvojnica?

TRUDE: Kakšno vprašanje! Ker si mi vseč in se baje moram pretvarjati, da sem Beate, če hočem, da bi ti bila vseč.

LUCIO: Toda nikoli se ti ne bo posrečilo, da bi me toliko zaslepila, da bi te imel za Beate.

TRUDE: Bomo videli. Vredno je poskusiti.

LUCIO: Kdaj se bo začela predstava?

TRUDE: Nocoj. Prišla bom v tvojo sobo ob katerikoli uri po polnoči. Zdaj se moram posloviti. Kar utrujena sem od tega pogovora. Ne hodi za mano. Moram biti sama.

(Trude odide.)

III. D E J A N J E

1. PRIZOR

LUCIO, PAULA

(Kavarna penziona Damecuta. Popoldan. Lucio sedi pri mizi, prisede Paula.)

PAULA: Smem za trenutek prisesti?

LUCIO: Prosim.

PAULA: Oprostite, če vas nadlegujem. Nimam navade kar tako prisedati k moškim. A v tem primeru ne gre zame in je tako ali tako vseeno. Prišla sem, kot ste sigurno že uganili, zaradi moje drage Trude. Vsekakor pa mi morate verjeti, da bi ne bila zdaj tukaj, če nebi mislila tudi na vas, ne samo na Trude. Tukaj sem predvsem zaradi vas.

LUCIO: (Skoči s stola.) To pa že ne! Kaj imam jaz pri tem? Vi ste tu zaradi Beate, tega vam ni treba tajiti. Vendar naj vam bo že od vsega začetka povsem jasno, da me nič in nihče, ne bo odvrnil od potovanja v Nemčijo in od tega, da bi obiskal Beate.

PAULA: Pomirite se, sedite in me poslušajte.

LUCIO: Čisto miren sem in čisto mirno vam povem, da nameravam že jutri odpotovati v Nemčijo.

PAULA: Le počasi, le počasi.

LUCIO: Oprostite mi, a težko sem miren, (sede) ko mi kdo govori o Beate.

PAULA: Toda jaz nisem tu zato, da bi govorila o Beate, temveč o Trude, samo o Trude.

LUCIO: Razumem, vi ste Trudina mati. Medtem ko mi zaradi Beate ne morete ničesar očitati, pa domnevam, da mi imate veliko povedati o mojem razmerju s Trude. Pripravljen sem vam razložiti vse, kar hočete. Tudi zato, ker bi rad, da bi v zameno še vi meni razložili veliko stvari.

PAULA: Ne bojte se, vse vam bom pojasnila. Jaz nisem Trudina mati.

LUCIO: Niste Trudina mati? Kaj naj to pomeni? Sami ste se predstavili kot Trudina in Beatina mati.

PAULA: Ponavljam vam, nisem Trudina mati. Samo prijateljica. Tudi sama sem igralka in delam v isti gledališki skupini kot Trude.

LUCIO: Še vedno ne razumem. Vedno sem mislil, da je Beate igralka, Trude pa se ukvarja z rejo psov. Kaj naj to pomeni?

PAULA: Čas je, da zveste: Beate ne obstaja, nikoli ni obstajala. Trude se je pred vami pretvarjala, da je Beate.

LUCIO: Toda saj sem imel pred seboj Beate, pri mizi poleg svoje! Saj sem se pogovarjal z njo!

PAULA: Ne verjamete mi...

LUCIO: Vaša odkritja me ne prepričajo. Bi lahko izvedel, kaj se skriva za vsem tem?

PAULA: Če želite, vam lahko Trude vse potrdi.

LUCIO: Kdo pa mi lahko zagotovi, da se Trude ni dogovorila z vami? Še enkrat ponavljam, kaj je za vsem tem?

PAULA: Nič drugega kot želja, da bi opustili šalo, ki že predolgo traja.

LUCIO: Kakšna šala?

PAULA: Medve, Trude in jaz, sva zelo zaupni prijateljici in obe sva igralki. Mogoče se prav zaradi najinega poklica kdaj pa kdaj radi pošaliva in na primer trdiva, da sva drugi osebi, igrava komedijo in imava ljudi za norca. Vendar vse to počneva brez zlobe, le zato, da se zabavava in sva veseli. Ko sva se odločili, da bova preživeli počitnice v Italiji, in to celo na Capriju, znanem po množici mladih Italijanov, ki pridejo sem zato, da osvajajo lahkoverna in nedolžna nemška dekleta, sva se sporazumeli, da se bova pošalili na račun kakega italijanskega Don Juana. Trude naj bi šla z možem naprej in ulovila prvega italijanskega mladeniča, ki bi se ji zdel primeren, potem pa naj bi čez nekaj dni nepričakovano prišla jaz. Predstavljala naj bi se za Trudino mater. Bistvo šale naj bi bilo v tem, da bi si izmislili osebo, kot je sestra Beate, ki bi bila telesno povsem podobna Trude, po značaju pa njeno pravo nasprotje. Medtem ko Trude ljubi življenje in ji nikoli še na misel ni prišlo, da bi naredila samomor, pa sva si zamislili, da naj bi bila Beate zelo romantična ženska, velika Kleistova občudovalka, ki že dolgo išče moškega, pripravljenega ubiti se z njo, tako kot se je Kleist s Henriette Vogel. Ko bi bila Trude prepričana, da ste se zaljubili do ušes, naj bi vam predlagala, da bi skupaj umrla. Pri tej točki pa je morala Beate izginiti, ker je Trude hlinila odhod s Capria, da bi se lahko potem vrnila z mano, ki sem se predstavljala za mater dvojčic. S Trude naj bi prevarali sestro, ki je daleč, potem pa bi vam kar na lepem izdala šalo, vas osramotila in vam pokazala, da vaša velika ljubezen do Beate v resnici ne obstaja.

Šala se je dobro obnesla, dokler se je Trude izdajala za Beate. Potem pa se je zgodilo nekaj, česar nisva predvideli, in tedaj sem se odločila za tale pogovor.

LUCIO: Kaj ni bilo predvideno?

PAULA: Pokazalo se je, da vi niste tipičen italijanski Casanova. In da ste se zares zaljubili v namišljeno Beate, da ste se odločili oditi v Nemčijo in jo prositi, naj postane vaša žena.

LUCIO: To je vse lepo in prav. Trude je igralka, vi ste igralka in hoteli sta se zabavati na moj račun. Toda Müller ni igralec, je samo mož, in to ljubosumen mož. Kako bi mi razložili Müllerjevo sodelovanje v vaši tako imenovani "šali"?

PAULA: Vsi imamo radi našo drago Trude, morda še preveč. Alois je tako kot jaz pomagal pri šali iz ljubezni. Kot kaže, je pomagal zelo slabo, mar ne? To je bilo neizogibno, saj je v resnici zelo ljubosumen. Pravzaprav ni hotel igrati vloge moža, ki lastni ženi dovoljuje spogledovati se z moškim pri sosednji mizi. S Trude sva ga prepričali, da si vsi Italijani domišljajo, da se jim ni mogoče upreti, in da je čas, da dobijo lekcijo.

LUCIO: Hvala, za Italijane.

PAULA: Ne bodite užaljeni. Kot sem vam že povedala, sem tukaj zato, ker se je šala obnesla le do neke mere, ker ste drugačen Italijan.

LUCIO: Kakšen drugačen Italijan neki! Rad bi bil v vsem podoben svojim rojakom, jim bil enak. Prosim, verjemite mi.

PAULA: No, zdaj moramo postati dobri prijatelji. Lahko boste prišli obiskat v Nemčijo ne le privid, ampak pravo, živo Trude, in potem se bomo skupaj smejali vsej tej zadevi.

LUCIO: Ali Trude ve, da ste mi prišli sem odkrit resnico o njeni lažni dvojčici?

PAULA: Še ne. Rekla sem ji, da grem na zrak, na vrt; nameravam pa ji čim prej povedati.

LUCIO: Ne, prosim vas, ne govorite ji o tem! Rad bi ji sam povedal.

PAULA: Toda zakaj?

LUCIO: Zato ker hočem zvedeti vse, kar se je v resnici zgodilo. In edini način, da bom razumel, je, da ne obvestiva Trude in da ji pustiva, naj nadaljuje svojo igro. Če pa jo boste obvestili, ne bom nikoli zvedel, kaj se je skrivalo za šalo.

PAULA: Ampak saj se ni nič skrivalo. Bila je le neumna šala. To je vse.

LUCIO: Toliko bolje. Torej bom moral ugotoviti, da je bila samo neumna šala.

PAULA: Saj sva vendar to že ugotovila; mi ne zaupate?

LUCIO: Zaupam samo sebi.

PAULA: Kako pa ji boste povedali? Vi Italijani ste lahko tako nasilni, zlasti ko gre za take zadeve.

LUCIO: Ne bojte se, povedal ji bom kot intelektualec.

PAULA: Hočete, naj bi Trude ničesar ne zvedela in naj bi še naprej igrala Beatino vlogo, ker bi se radi maščevali in se kot mačka z mišjo zabavali na njen račun. Tega ne morem dovoliti.

LUCIO: Toda kako vi, prav vi, ki trdite, da imate radi Trude, ne morete razumeti, da želim bolje spoznati žensko, v katero sem zaljubljen.

PAULA: Niste zaljubljeni v Trude. Zaljubljeni ste v Beate, torej v nekoga, ki ne obstaja.

LUCIO: Res je. A dejstvo je, da si je Trude izmislila Beate, jaz pa hočem vedeti, zakaj si jo je izmislila. Zakaj prav Beate in ne koga drugega?

(Lucio za trenutek obmolkne. Začuti, da med Trude in Paulo obstaja neko posebno razmerje.)

Prav, s Trude se ne bom igral kot mačka z mišjo. Kar povejte ji, da vem, da je bila vse skupaj šala. Toda v tem primeru vas prosim, da me vsaj prepričate, da je bilo to res samo šala in nič več.

PAULA: Le kako naj vas prepričam, ko pa hočete na vsak način vedeti za kdo ve kakšne skrivnostne razloge, medtem ko ni nikjer ničesar, prav ničesar.

LUCIO: Dovolj bo, če mi boste odgovorili na nekaj vprašanj.

PAULA: Na kakšna vprašanja?

LUCIO: Nič osebnega in neobzirnega. Vprašanja, na katera boste prav lahko odgovorili.

PAULA: Vendar bom odgovarjala le na vprašanja, ki se mi bodo zdela sprejemljiva.

LUCIO: Se razume.

PAULA: Razumem, da hočete kaj več zvedeti o Trude. A povem vam, da je to komaj prva stopnja ljubezni. Pozneje se odpoveš temu, da bi vedel, in se zadovoljiš s tem, da imaš rad. Odgovorila bom na vaša vprašanja samo zato, to naj vam bo jasno, ker čutim, da imate resnično radi našo Trude.

LUCIO: No, najprej mi povejte, kako dolgo je Trude članica stranke?

PAULA: Trude se je vpisala v stranko natančno pred letom in pol.

LUCIO: Ali se je ukvarjala s politiko, preden se je vpisala v stranko?

PAULA: Ne da bi vedela. Bila je igralka in nič drugega.

LUCIO: V redu, ni se neposredno ukvarjala s politiko. Vendar je obiskovala ljudi, ki so se ukvarjali z njo.

PAULA: To mi ni znano. Trude se je družila predvsem z ljudmi iz gledališča.

LUCIO: Ko sva govorila o Beate, mi je Trude povedala, da je kronično propadla, spodletelo ji je kot baletki, spodletelo kot pesnici, kot slikarki. Je govorila o sebi?

PAULA: Vse si je izmislila. Trude ni bila nikoli ne baletka ne pesnica ne slikarka. Samo igralka.

LUCIO: Trude je naprtila izmišljeni sestri kar tri spodletele poskuse samomora. Imajo te tri zgodbe o poskusu samomora kakšno primerjavo s Trudinim življenjem?

PAULA: Nobene. Poskuse samomora sva si izmislili. Za vzor sva vzeli Kleistov samomor. To je bilo pri vsej zgodbi najbolj zabavno. Kar naprej sva izpopolnjevali Beatino osebnost; jaz sem dodala eno podrobnost, Trude spet drugo. Ves čas sva se smejali kot nori. Ko sva jo naposled sestavili, sva imeli vaje kot v gledališču. Jaz sem se delala, da sem italijanski casanova, Trude pa, da je Beate: nesrečna, otožna, skrivnostna, prav taka, kot je bila z vami, ko sta se prvič srečala. Prav zares sva se zabavali! Vendar pa bi jaz morda odsvetovala Trude, da bi izbrala prav vas.

LUCIO: Zakaj?

PAULA: Ker sva potrebovali bolj vsakdanji tip Italijana. Vam se takoj vidi, da niste navaden tip.

LUCIO: Toda vsakdanji tip ne bi sprejel misli o samomoru. Vendar zaradi zabave na račun italijanskih casanov, vsakdanjih ali nevsakdanjih, sploh ne bi bilo treba nadlegovati Kleista. Zakaj Kleist?

PAULA: Je eden izmed avtorjev, ki ga s Trude najbolj ceniva. In Beate je morala biti romantična. Kdo je bolj romantičen od Kleista?

LUCIO: Odkrito odgovorite na to vprašanje: se je po vaše v Trudinem življenju kdajkoli pojavila težnja po samomoru?

PAULA: Tako, da bi se Trude poskušala s kom ubiti? Nikoli.

LUCIO: Ne s kom. Sama.

PAULA: Pred približno dvema letoma se je zgodilo nekaj, kar mi je dalo misliti.

LUCIO: Kaj?

PAULA: Glejte, s Trude sva takrat živeli skupaj. Nekega dne se vrnem domov in zavoham strašen smrad po plinu. Hočem v kopalnico, a vrata so zaklenjena od znotraj. Na srečo so steklena. Razbijem šipo, sežem z roko skozi špranjo, obrnem ključ, vstopim. Trude je ležala na tleh, gola in že tako otrpla, da sem jo lahko spravila ven le tako, da sem jo vlekla za lase. Privlekla sem jo do postelje, spravila nanjo in poklicala zdravnika. Potem mi je rekla, da je

bila nesreča. Zaspala je v kadi, plamen je ugasnil, plin pa je še naprej uhajal. Toda dobro sem si zapomnila, da je tedaj, ko sem telefonirala zdravniku, odprla oči, videla, kako stojim ob postelji s telefonom v roki, in zamomljala: "Hočem umreti, pusti me umreti." To so bile besede, kakršne rečemo v nekaterih trenutkih, se strinjam. Morda niso bile samo besede, morda je bilo kaj več.

LUCIO: Kaj več?

PAULA: Nekaterih stvari ne morete razumeti. Tujec ne more razumeti, kaj se je dogajalo v Nemčiji po vojni. Skušajte mi slediti. Prva točka: Trude je v resni krizi. V nič več ne verjame, pljuje na ideale, živi dekadentno življenje.

LUCIO: Oprostite, toda kaj je dekadentno življenje?

PAULA: Dajte no, saj dobro veste, kaj pomeni dekadentno življenje.

LUCIO: Če pa ste prejle rekli, da tujec ne more razumeti nekaterih stvari v Nemčiji.

PAULA. Prosim, ne segajte mi v besedo. Druga točka: dekadentno življenje logično privede Trude k samouničenju. In res se skuša ubiti. Tretja točka: odkrije, da ideali so. Dovolj je, da pogledaš okrog sebe in jih odkriješ. Razume, da ni dovolj živeti zase, ampak je treba živeti za druge, in živeti za druge v tem zgodovinskem trenutku pomeni prispevati k preporodu Nemčije.

LUCIO: Skratka, rezultat vsega tega je bil, da se je Trude vpisala v stranko. Prava pravcata spreobrnitev.

PAULA: Natančno tako: Spreobrnitev.

Ne bi se smeli posmehovati Trudini spreobrnitvi. Sama sem bila navzoča in moram vam priznati, da sem osupnila, tako neprisiljeno je bilo njeno čustvo.

LUCIO: Ste tudi vi doživeli spreobrnitev?

PAULA: Jaz se nisem spreobrnila. Nisem se pridružila stranki zato, da bi s tem rešila svojo osebno moralno krizo. Izhajam iz stare vojaške družine; v naši hiši je bilo domoljubje tradicija.

LUCIO: Od kod je vaša družina?

PAULA: S Pomorjanskega.

LUCIO: Je bil vaš oče višji častnik?

PAULA: Bil je general. Umrli je pred nekaj leti.

LUCIO: Pa vi, ste poročeni?

PAULA: Zaslišujete me po vseh pravilih. Torej, ločena sem, tudi moj mož je bil častnik, nimam otrok. Je dovolj ali hočete vedeti več?

LUCIO: Oprostite mi, toda povedal sem vam že, da hočem vedeti vse o Trude. Zdaj imate tako pomembno vlogo v Trudinem življenju, da je razumljivo, da hočem tudi o vas vse vedeti.

PAULA: Zakaj mislite, da imam pomembno vlogo v Trudinem življenju?

LUCIO: Ali mi niste prejle sami povedali, da sta živeli skupaj? Skupno življenje je pomembno, ali ne? Zakaj sta pravzaprav živeli skupaj?

PAULA: Bili sva pri isti gledališki skupini. Trude ni hotela več živeti pri starših. Predlagala sem ji, naj živi z menoj, imela sem zelo veliko stanovanje.

LUCIO: Je prišla Trude stanovat k vam pred ločitvijo ali po njej?

PAULA: Pred.

LUCIO: Se je vaš mož strinjal s tem, da pride Trude stanovat k vam?

PAULA: Hočete vedeti, ali je bil mož naklonjen mojemu prijateljstvu s Trude? Ustregla vam bom. Mojemu možu Trude ni bila všeč, in to je bil eden od razlogov, zaradi katerih sva se ločila.

LUCIO: Mogoče vaš mož ni cenil Trudine spreobrnitve?

PAULA: Moj mož ima zelo togo tradicionalno miselnost. Je vojak in se ne ukvarja s politiko.

LUCIO: Ko sva že pri tem: namignili ste na Trudino spreobrnitev kot na nekaj posebnega. Poleg tega pa ste ji prisostvovali. Mi lahko poveste kako se je zgodilo?

PAULA: Še prej se je zgodilo v sanjah. V nenavadnih sanjah, ki razjasnijo Trudino duševno stanje večer pred tistim, kar vi imenujete spreobrnitev. S Trude sva spali skupaj...

LUCIO: Spali sta skupaj?

PAULA: Se razume.

LUCIO: V isti postelji?

PAULA: Ja, v zakonski postelji. Je to važno?

LUCIO: Sploh ne, nadaljujte.

PAULA: V noči pred shodom, na katerem je prišlo do spreobrnitve, je Trude kar na lepem zavpila, se dvignila v postelji, prižgala luč in začela skrajno skrbno opazovati kazalec desne roke. Zbudila sem se in začudeno vprašala, kaj se je zgodilo, zakaj si ogleduje prst. Povedala mi je, kaj se ji je sanjalo. Zdi se ji, da je v cerkvi; oblečena kot nevesta in počasi stopa proti firerju, ki je oblečen po bavarsko, z belimi nogavicami, v irhastih hlačah, zelenem suknjiču. Firer in Trude gresta počasi proti oltarju, polnemu rož, na katerem je namesto razpela zastava s kljukastim križem. Jasno je, da se bosta s firerjem poročila, vendar po poganskem običaju, o katerem ona ničesar ne ve. Medtem ko orgle zaigrajo poročno koračnico, ponudi moški v ese-

sovski uniformi firerju pladenj z naprsno iglo. Firer vzame iglo in Trude začuti vbod v prst. Potem ponese firer njen prst k ustom in posesa kri. Tedaj se je Trude zbudila.

LUCIO: Kaj ste v tistem trenutku rekli Trude?

PAULA: Skušala sem jo pomiriti, potolažiti; cmerila se je in si neprenehoma ogledovala prst. Skratka, poljubila sem jo na vrh prsta, potem se je obrnila k meni, se zvila v klobčič in zaspala.

LUCIO: In spreobrnitev?

PAULA: Takoj bom povedala. Še prav na začetku, komaj sva bili na trgu, kjer je bil shod, sem pogledala na oder in sem opazila nenavadno povezavo z njenimi sanjami. Kot v sanjah je bil firer tudi v resnici oblečen v bavarsko nošo. Res je sicer, da je šlo za shod bavarskih pripadnikov stranke. Vsekakor sem na to opozorila Trude.

LUCIO: In ona?

PAULA: Stiskala me je za roko tako močno, da me je bolelo, vendar ni rekla ničesar. Hitler jo je že tako prevzel, da je imela oči in ušesa samo še zanj. Potem nisem ničesar več rekla, samo opazovala sem jo. Hitlerjev govor je množica prekinjala z aplauzi. Trude pa ni ploskala, ni kimala z glavo ali se premaknila. Bila je tiha in mirna, z napetim telesom, očmi uprtimi v oder, mogoče ni niti poslušala, ampak samo gledala. Naposled je bilo govora konec in tedaj se je zgodilo, kar vi imenujete spreobrnitev. Medtem ko se je po vsem trgu razlegalo ploskanje, je Trude nenadoma zavpila, dvignila roke in še sama začela ploskati.

LUCIO: In potem?

PAULA: Dvignila se je na prste in se tako trudila, da bi ga bolje videla, da ji je debel možakar, ki je stal poleg, ponudil, da jo dvigne nad množico. Trude je prikimala in že je bila visoko nad navdušeno množico, kjer se je lahko dobro nagledala firerja.

LUCIO: Prava spreobrnitev!

PAULA: Da, očitno se je v njej nekaj premaknilo, čeprav mi beseda spreobrnitev ni preveč všeč.

LUCIO: Kako bi to imenovali?

PAULA: Mislim, da za vstop v stranko zadostuje preprost premislek. Navsezadnje gre za politično vprašanje. Toda Trude je bila v moralni krizi, kar sem vam že povedala.

LUCIO: In tako je Trude takoj po zborovanju odhitela in se vpisala v stranko.

PAULA: Nikakor. Bolj ali manj je še naprej živela kot prej. Potem je prišlo do dogodka v kopalnici, ki je bil kot zadnji trzlaj stare, umirajoče Trude. S vpisom v stranko se je rodila nova Trude.

LUCIO: Ste povsem prepričani?

PAULA: O ničemer nisem prepričana, toda dejstvo je, da je Trude pred vpisom sovražila življenje, potem pa ga je ljubila.

LUCIO: Katero življenje? Šivljenje na splošno ali življenje z vami?

PAULA: Kaj pa govorite?

LUCIO: Ne razumite me narobe. Ljubim Trude in tako imam rad vse, ki jo imajo radi. V vprašanju je samo misel, da oba ljubiva isto osebo. To je vse.

PAULA: Razumem, vi bi hoteli ljubezen v troje, dve nedolžni Nemki in rafiniran Italijan na lovu za perverznostmi. Ne, moj gospod, ne, ne, gospod Italijan, Paula in Trude imata drugačno mnenje o ljubezni. (Paula vstane.) Vi intelektualci morate vedno vse umazati. Zbogom. (Odide.)

2. PRIZOR

LUCIO, GALAMINI, TRUDE

(G. Galamini bere časopis na receptorskem pultu. Lucio stopi do njega.)

LUCIO: Rad bi vam sporočil, da odpotujem s parnikom, ki odrine ob devetih.

GALAMINI: Jutri?

LUCIO: Ne, danes, nocoj.

GALAMINI: V tem primeru bi morali plačati tudi za to noč. Obračunal vam bom polovično.

LUCIO: Hvala.

GALAMINI: Boste šli z avtobusom ali s kočijo?

LUCIO: S kočijo.

GALAMINI: Tu je pismo za vas.

BEATE: (Lucio se s pismom oddalji, odpre ga in bere.)

Ljubezen moja, edina ljubezen mojega življenja, nocoj te bom obiskala v sobi. Čakaj me po polnoči. Tvoja Beate, ki bi hotela umreti in živeti s teboj.

LUCIO: (Se hitro vrne k pultu) Veste, premislil sem si, ne bom odpotoval. Odpotoval bom, odpotoval bom... kakšen drug dan.

GALAMINI: V redu. Toda v vaše dobro bi vas prosil, da bi me tedaj pravočasno obvestili. Sicer vam bom moral zaračunati celotno ceno sobe. Poleg tega je višek sezone in povpraševanje po sobah je zelo veliko.

LUCIO: Brez skrbi, gospod... Galamini.

(G. Galamini vzdihne. Lucio zagleda Trude.)

Trude, Trude! (Pohiti k njej)

TRUDE: Pssst! Beate. Ali se nisva tako zmenila?

LUCIO: Pismo... (Pokaže pismo)

(Trude zamahne nad tem in ga potegne na stran, da se lahko v miru pogovarjata. G. Galamini, ki takoj uvidi, da potrebujeta intimo se umakne.)

TRUDE: Povej mi, kaj misliš, kdo sem, Trude ali Beate?

LUCIO: Želel bi, da bi bila Beate. Toda zelo se bojim, da si Trude.

TRUDE: Zakaj se bojiš, da bi bila Trude?

LUCIO: Ker ljubim Beate in ne Trude.

TRUDE: Ta strah je vsekakor poklon moji igralski sposobnosti. To pomeni, da sem bila zares dobra.

(Tišina)

LUCIO: Trudina vloga? Torej naj bi bila ti navsezadnje le Beate? Naj bi Beate resnično obstajala?

BEATE: Zakaj tako misliš?

LUCIO: Zato, ker ti ne moreš biti karikatura, torej Trude; biti moreš resnična oseba, torej Beate.

BEATE: V kakšnem smislu je Trude karikatura?

LUCIO: V tem, ker ženska kot Trude, tako zdrava, tako vesela, tako nacistična, ne more biti drugo kot izmišljena oseba. Beate pa je nekaj resničnega, pristnega, stvarnega. Zdaj mi nekaj povej: ti je znano, da je prišla Paula k meni in mi razodela, da ni najino razmerje do zdaj nič drugega kot šala?

BEATE: Seveda vem. Paula je to storila v dogovoru z mano.

LUCIO: V dogovoru? Zakaj?

BEATE: Ker nisem hotela, da bi se to med nama nadaljevalo. Nisem hotela, da bi šel v Nemčijo.

LUCIO: Toda zdaj si spremenila mnenje?

BEATE: Da.

LUCIO: Zakaj?

BEATE: Lahko bi sam uganil za kaj. Zato ker se hočem nocoj ljubiti s teboj.

LUCIO: (Se prime za glavo) Povej mi, zakaj si si izmislila Trude?

BEATE: Izmislila sem si jo, ker te nisem hotela preveč vplesti. Najino razmerje sem hotela omejiti na skrivnostno in neobvezno dopustniško srečanje.

LUCIO: Skoraj bi se ti posrečilo. Toda kdo mi pravi, da je tako? Kdo pravi, da spet ne lažeš?

BEATE: Le kako moreš misliti, da lahko v resnici obstaja tako prostaška in groba ženska kot Trude?

LUCIO: Kaj hočeš od mene?

BEATE: Vem, na kaj misliš. Misliš na ljubezen. Povedala sem ti že in še enkrat ti pravim: ljubila se bova še nocoj, obljubljam. Prišla bom k tebi, recimo po drugi uri, ko bom prepričana, da Paula spi.

LUCIO: In zakaj ne zdaj, takoj? (Stegne roko proti njej in se s konicami prstov dotakne njenega lica. Beate se hitro umakne.)

BEATE: Zdaj ne! Rada bi le, da bi se med nama nič ne spremenilo. Predvsem nočem, da misliš, da sem surova in brezčutna ženska kot Trude. Zdaj moram iti. Paula me čaka.

LUCIO: Navsezadnje mislim, da je Paula edina oseba, ki jo ljubiš, edina, s katero se ljubiš.

(Beate ne odgovori)

Torej je res. Paula je edina oseba, ki jo ljubiš.

BEATE: Vsekakor je edina, za katero sem prepričana, da bi umrla z mano.

LUCIO: Tudi jaz sem pripravljen to storiti.

BEATE: Zares? (Tišina)

LUCIO: Da, prav zares.

BEATE: (Odpre torbico, pobrska po njej in nekaj pograbi) Dobro, nocoj bova ljubimca, potem pa bom tukaj, v tvoji sobi, naredila konec s temle. (Razpre roko in mu izroči okroglo srebrno škatlico) Cianid, ki sem ga v Neaplju ukradla Aloisu. Ampak nič te ne silim. Potem ko se bova ljubila, boš lahko sam izbral; vendar brez mene, ker bom takrat že mrtva. Lahko boš storil kakor jaz ali pa stisnil rep med noge in zbežal ves srečen, da si jo tako poceni odnesel.

LUCIO: Beate, kako moreš tako govoriti z mano, ko pa te tako zelo ljubim.

BEATE: Če bi me resnično ljubil, bi razumel, da se nočem ljubiti. Hočem umreti, samo umreti.

Zdaj pa moram res iti.

LUCIO: Toda nocoj boš prišla, kot si obljubila?

BEATE: Se bojiš, da bi si premislila v zadnjem trenutku? Seveda pridem, le kako moreš dvomiti? Če bi govorila kot oseba iz melodrame: imam zmenek z dvema zelo pomembnima stvarima, z ljubeznijo in s smrtjo. Le kako moreš misliti, da ne bi prišla na sestanek? (Beate odide. Lucio spravi škatlico v žep.)

3. PRIZOR

LUCIO, SONJA, G. SHAPIRO

(Shapirovo muzej poln raznoraznih umetnin)

SONJA: Veš, da imaš srečo! Sem naprestano romajo Angleži, ki bi ga radi videli, on pa jih večkrat odkloni kot sprejme. Tebe pa se je takoj odločil sprejeti z vsemi častmi, brž ko sem mu povedala, da si italijanski intelektualec. Veš, kaj je rekel? "Italijanski intelektualec? Mislil sem, da je to že izumrla sorta. Pa pogledajmo, kakšen je ta fosil."

(Stopita v muzej. Shapiro sedi v velikem naslonjaču na katerega so prislonjene berge. Po nogah je pokrit s kocom.)

Shapiro, prišel je gospod Lucio, o katerem sem ti pripovedovala. (Sonja se umakne.)

SHAPIRO: Vi ste gospod Lucio? Izvolite sesti, čeprav je neudobno, ker je stol nekoliko razmajan; tako mi vsaj pravi Sonja, ki mi vsak večer s tega stola na glas bere kakšen dober viktorijanski roman. Nocoj ste tu namesto Trollopa. Nikoli niste brali Trollopa? Zagotavljam vam, da je vredno truda. Prav res sem se zelo obotavljal preden sem vas sprejel, navsezadnje bi raje poslušal Trollopa, toda Sonja mi je pripovedovala čuda o vas, in tako sem vam za en večer žrtvoval Trollopa. Upajmo, da se boste izkazali vredni žrtve, hi hi hi...

LUCIO: Sonja mi je rekla, da me lahko sprejmete le zvečer, sicer bi...

SHAPIRO: Se razume, se razume: preostali del dneva posvetim delu; če ne delam, se pa sprehajam.

LUCIO: Delate v muzeju?

SHAPIRO: O ne, z muzejem sem že opravil. Zanj zadostuje Sonja. Ne, jaz pišem oziroma izmišljam si ponaredek, ki se imenuje življenjepiš ali spomini.

LUCIO: Gotovo imate veliko povedati, živeli ste med dvema svetovoma, dvema stoletjema, enim, ki je umiralo, in drugim, ki se je rojevalo.

SHAPIRO: Vedno sta dva svetova, eden umirajoč in drugi novorojen. V vaših letih bi rekel prav tako in nič drugače ali pa verjetno ne bi rekel tako, ker bi se mi zdel izrek preveč obrabljen. Vsekakor mi je Sonja zagotovila, da mi za današnji večer ne bo žal: vi naj bi bili zanimivejši od Trollopa. Torej, dragi gospod Lucio, kakšno je, reciva mu tako, sporočilo, ki ga imate zame?

LUCIO: Bolj kot sporočilo – problem, ki je dosti, dosti težji. Če vas zanima, vam ga lahko razložim.

SHAPIRO: Čudno, Italijan s problemom, ki ni samo problem vsakodnevnega preživetja. No, naj ga slišimo.

LUCIO: To je problem obupa.

SHAPIRO: In kakšen naj bi bil problem obupa?

LUCIO: Ali je mogoče živeti v obupu, ne da bi si želel smrti?

SHAPIRO: Dokler je obup, je življenje, se vam ne zdi? Nesreče se začenjajo z upanjem. Ne poznate izreka vaše dežele: Kdor živi v upanju, umre obupan.

LUCIO: Morda se nisem dobro izrazil. Moj problem je takle: ali je mogoče, če tako rečem, ustaliti obup; torej živeti v obupu kot v normalnem življenjskem stanju, ne da bi prišli do logične posledice – samomora.

SHAPIRO: Ubogi moj fant, ko ima človek srečo, da ima dvajset let...

LUCIO: Imam jih sedemindvajset, prosim.

SHAPIRO: ...sedemindvajset. Po mojem skromnem mnenju ne more biti drugačen kot obupan.

LUCIO: In zakaj?

SHAPIRO: Zato ker mladina ne vidi stvari, ki jo v tistem trenutku obkrožajo, ampak bi hotela videti tiste, ki jo čakajo v daljni prihodnosti. Toda v prihodnosti ni ničesar, ne more ničesar biti, vse, kar se nas tiče, je v sedanjosti. Z leti človek vedno manj misli na prihodnost in čedalje bolj na sedanjost. Ali pa tako kot jaz – na preteklost. Kot ste že pravilno opazili, pripadam svetu, ki počasi izginja. Ali ni presenetljivo, da dajem prednost preteklosti kot pa kakršnikoli prihodnosti, hi hi hi?

LUCIO: Pa vendar obup obstaja.

SHAPIRO: Obstaja predvsem kot literarni motiv. Sonja pravi, da ste germanist. Tedaj morda poznate Goethejevega Wertherja?

LUCIO: Ni treba biti germanist, da poznaš Wertherja. Wertherjev odgovor je vsekakor ta, da ni mogoče živeti v obupu in si ne želeti smrti.

SHAPIRO: Jaz pa nisem germanist, ampak sem, kako bi rekel, vitalist, torej človek, ki se nekoliko spozna na življenje. In mislim, da resničen obup ni blebetav, ampak tih. Če bi bili resnično obupani, bi mi tega ne prišli povedat.

LUCIO: In vendar sem.

SHAPIRO: Kako to, da ste prišli poslušat neumnosti starega grešnika, kot sem jaz namesto da bi spoštljivo poslušali govor svetnika nove Nemčije, ki mora biti prav zdaj po radiu?

LUCIO: Me ne zanima.

SHAPIRO: Ne zanima vas govor Odinovega namestnika?

LUCIO: Raje sem tukaj.

SHAPIRO: Vi torej niste fašist, kot so nasplošno vsi vaši rojaki?

LUCIO: Ne, nisem fašist.

SHAPIRO: Ste mogoče antifašist?

LUCIO: Če je res, da je fašizem režim množic, kot mislim, da je, potem sem antifašist.

SHAPIRO: Glej, glej, kaj očitata množicam?

LUCIO: Ničesar, prav ničesar. Krivda je samo moja: množice so normalnost, nenormalen sem jaz. Sem pač tak, da mi je težko živeti z množicami. Ko sprevidiš, da ni mogoče živeti skupaj, je bolje, da se ločiš.

SHAPIRO: No, zdaj govorite smiselno: zakaj obupati, ko se lahko ločiš?

LUCIO: (ganjeno) Ločitev pomeni v mojem primeru samomor.

SHAPIRO: No, no, zdite se mi zelo čustven mladenič. Želite morda, da pokličem Sonjo? Je pravi strokovnjak za potešitev žalosti.

LUCIO: Morate mi oprostiti. Šivčen sem zaradi osebnih težav.

SHAPIRO: Seveda vam oprostim. Vendar to še ne pomeni, da človek, kot ste vi, ki ne zna brzdati svojih živcev, ne spravi še drugih v zadrego.

LUCIO: Oprostite, ne bo se več ponovilo.

SHAPIRO: Tudi jaz upam, da ne. Vsekakor ste le dosegli cilj, da se z mano posvetujete o najboljšem načinu, kako živeti skupaj z množicami, torej, kot pravite vi, ustaviti obup, namesto skočiti skozi okno ali vzeti strup ali se obesiti na prvo drevo, ki bi nanj naleteli.

LUCIO: In kakšen naj bi bil ta nasvet?

SHAPIRO: Postati bogat.

LUCIO: Bogat?

SHAPIRO: Bogat, da. Ko sem bil mlad, sem bil zelo reven in kot vsi reveži sem imel seveda ideale. Moj največji ideal je bila lepota. Tako sem se z osemnajstimi leti in idejo lepote v glavi odpravil v svet. V Londonu sem se naselil pri sorodniku, ki je stanoval v idustrijskem predmestju, nedaleč od velike tovarne. Bil sem malo doma. Večino časa sem preživel v muzejih. Toda kmalu sem spoznal, da nekaj v mojem življenju ljubitelja lepote ni v redu. In to je bilo popolno pomanjkanje sredstev; lahko bi tudi rekli pomanjkanje tako imenovanega prostega časa, potrebnega za uživanje v lepoti, ki sem si jo izbral za cilj svojega obstoja. Bil sem reven in revnim je lepota prepovedana, če ne zaradi drugega, pa zaradi pomankanja časa. V tistem trenutku, ko sem se tega zavedel, sem se nenadno spremenil. Dotlej sem zaničeval bogastvo; tedaj pa sem se spreobrnil ob misli, da moram predvsem postati bogat. Brez bogastva ne bo lepote. In tako sem še tisti dan predlagal stricu, ki je trgoval s krzni, da bi delal zanj. Nočem vas mučiti s svojim življenjepisom. Dovolj bo, če veste, da sem bil čez kakšnih petnajst let bogat, zelo bogat. Na ta način, da se povrneva na vaš osebni problem, sem odkril, zaradi bogastva, da se da zelo dobro živeti z množicami, ne da bi zaradi tega mislil na samomor.

LUCIO: Svetujete mi, naj obogatim, namesto da bi se ubil?

SHAPIRO: Da, rekel bi, da je tako.

LUCIO: Govorite mi s predsodkom, da sem jaz reven. Opozarjam vas, da ni tako.

SHAPIRO: Potem pa ne vem, kakšen nasvet naj vam dam. Revni ne morejo razumeti bogatih. Jaz sem na dnu srca ostal reven, ker sem se rodil reven. Tako ne morem razumeti nekoga, kot ste vi, ki se je rodil bogat.

(Vstopi Sonja.)

SONJA: Hej, Lucio, Nemci so vdrli na Poljsko. Vojna bo. Enobrki nekaj kriči po radiu...

(Lucio zbegano vstane in nato odhiti. Sonja gleda za njim.)

Kaj je temu fantu? Niti poslovil se ni...

SHAPIRO: A bi brala?

(Hitlerjev glas po radiu in tema)

4. P R I Z O R

LUCIO, BEATE, PAULA

(Lucio v sobi hodi gor in dol, čaka Beate. Škatlico s cianidom je položil na nočno omarico, zraven knjige Kleistovih pisem. Končno ugasne luč in zaspi. Počasi se odprejo vrata njegove sobe, vstopi Beate. Tiho stopi do nočne omarice, položi v knjigo Kleistovih pisem pismo in vzame škatlico s cianidom. Nežno poljubi spečega Lucia in odide. Takoj za njo Lucio vstane, prižge svetilko in vzame pismo iz knjige. Bere.)

(Silhueti Beate in Paule na klopi, tesno objeti)

BEATE: *Moj najdražji Lucio,*

prijateljstvu, ki si mi ga vselej tako zvesto dokazoval, je namenjena nenavadna preizkušnja, ker sva s Paulo tukaj, v kraju Migliaro v Anacapriu, v stanju, ki spravlja v zadrego, saj leživa zastrupljeni s cianidom in se zdaj zanašava na dobroto naklonjenega prijatelja, da bo izročil najini krhki trupli v zanesljivo varstvo tej italijanski zemlji...

(Beate zdrsne iz rok prazna škatlica in glava ji pade na Paulino ramo. Lucio spusti pismo iz rok. Klavirska glasba matere gospe Comino in tema.)

K O N E C